

ΤΟ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΠΡΟΣ ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΙΝ ΤΗΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΤΗΣ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΩΝ ΕΚΚΛ. ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

1887 ΑΠΡΙΛΙΟΣ

ΕΤΟΣ Γ' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Δ'

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΩΝ ΣΚΕΨΕΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΠΕΣΤΑΛΟΤΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Ὁ Πεσταλότσης συγγραφεύς.

Ὁ Ἴσελιν ἐνθαρρύνει τὸν Πεσταλότσην καὶ παρακινεῖ αὐτὸν εἰς τὸ νὰ συγγράψῃ. Ἡ ἐσπέρα ἐνὸς ἐρημίτου. Τὸ πρῶτον τεῦχος τοῦ Λεονάρδου καὶ τῆς Γερτρούδης. Ἡ ἐκπαίδευσις τῶν παιδων κατ' οἶκον. Ἡ συνέχεια τοῦ Λεονάρδου καὶ τῆς Γερτρούδης. Σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τὸν Λεοπόλδον, τῆς Τοσκάνης καὶ Ἰωσήφ τὸν τῆς Αὐστρίας. Περὶ τῶν κατὰ τῆς πολυτελείας νόμων. Ὁ Χριστόφορος καὶ ἡ Ἐλιζα. Περὶ τῆς νομοθεσίας καὶ τῆς παιδοκτονίας. Ἡ Ἑλβετικὴ Ἐφημερίς. Ὁ Πεσταλότσης ἠναγκασμένος νὰ ἐργάζεται τὴν γῆν πρὸς συντήρησίν του. Τὸ ἀνέκδοτον αὐτοῦ χειρόγραφον περὶ τῶν αἰτίων τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Ἀλληλογραφία τοῦ Πεσταλότση μετὰ τοῦ Νικολοβίου καὶ τοῦ Φελλεμπέργ. Σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τὸν Φίχτιον. Οἱ μύθοι του· αἱ ἔρευναὶ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς πορείας τῆς φύσεως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἡ ἀξία του ὡς συγγραφέως.

Ἡ συμφορὰ τοῦ ἐπιχειρηθέντος ὑπὸ τοῦ Πεσταλότση ἔργου ἐν Neuhof δὲν εἶχεν οὐδόλως μεταβάλει τὴν πίστιν αὐτοῦ πρὸς τὰς ἰδέας, ἀς εἶχε πρὸς βελτίωσιν τοῦ λαοῦ τῆς ἀγωγῆς· ἡ πτώσις ὅμως τοῦ Neuhof

εἶχεν, ὡς φαίνεται, ἀφαιρέσει ἀπ' αὐτοῦ πάντα τὰ μέσα, καὶ πάντα τὰ ἀναγκαῖα ὑποστηρίγματα πρὸς πραγμάτων τῶν ἰδεῶν του τούτων. Ἡ ἀθυμία του δὲ ἦτο τοσοῦτω βαθεῖα, ὥστε διεκινδύνευσε τὴν ὑγίειαν του καὶ αὐτὴν τὴν ζώην του.

Ἐν τούτοις, καὶ παρὰ τὴν ἀποτυχίαν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ, ὁ Ἰσελὶν ἐπίστευεν ἀκόμη εἰς τὴν λαμπρὰν ἰδέαν, ἣτις εἶχεν ἐμπνεύσει τὸν Πεσταλότσην διὸ καὶ ἔτεινε τὴν χεῖρα εἰς αὐτὸν πίπτοντα, τὸν ἀνήγειρε, τὸν παρεμύθησε, καὶ παρέσχεν αὐτῷ τὴν συνδρομὴν του, ἵνα ἐκθέσῃ διὰ τοῦ τύπου τοὺς στοχασμοὺς του, ὧν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ τὴν πραγμάτωσιν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰσελίν, ὁ Πεσταλότσης ἐξέθηκεν οὕτως τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην του ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ εὐεργέτου του.

«Ἵπῃρξε μέχρι τέλους ἄνθρωπος· πᾶν τὸ ἀνθρώπινον εἴλκυεν αὐτόν, καὶ εἶχε θαυμαστὴν ὁσὴν εὐκολίαν νὰ το ἀνακαλύπτῃ ἐν οἰαδήποτε γωνίᾳ καὶ ὑφ' οἴανδήποτε μορφήν καὶ ἂν ἐκρύπτετο. Οὕτω περὶ τὴν τελευταίαν τοῦ βίου του μὲ εὔρε καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας μου μετὰ θερμῆς καρδίας καὶ μειδιῶντος προσώπου, ἐν ᾧ μάλιστα χρόνῳ πᾶς τις ὕψου τοῦ εἰμοῦ διερχομένου καὶ οἱ ἀγαπῶντές με ἐστέναζον, γινομένου λόγου περὶ ἐμοῦ. Κατὰ τοῦτον λοιπὸν τὸν χρόνον ὁ Ἰσελὶν συμπεριφέρθη ἡδέως πρὸς ἐμέ καὶ μοὶ παρέσχε τὴν παρμυθίαν καὶ τὴν χαρὰν.»¹

Ἀπὸ πέντε ἐτῶν ὁ Πεσταλότσης εἶχε κάμει πολλὴν πείραν καὶ ἐφαρμογὴν ἐν καθημερινῇ εὐρισκόμενος συναναστροφῇ καὶ σχέσει πρὸς τοὺς παῖδας τοῦ λαοῦ, οὓς ἐζήτει νὰ σώσῃ, ἐγνώρισε τὴν ἀληθῆ αὐτῶν κατάστασιν διὰ τῆς ἰδιογνώμου του ἐργασίας καὶ διὰ τῶν ποικίλων ἐκάστοτε καὶ ἐμμόνων προσπαθειῶν, εἶχε κατανοήσει ἀκριβῶς τὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἤθελε νὰ λύσῃ· καὶ αὐταὶ αἱ πλάναι του, παρέχουσαι αὐτῷ νέας λάμψεις, ἐνίσχουν αὐτὸν εἰς τὰς πεποιθήσεις του. Ἴδου πῶς ἐκφράζεται αὐτὸς οὕτως περὶ τούτου.

«Εἰ καὶ ἤμην ὁ γέλως τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες μ' ἀπόθουον, ἢ ἰσχυρὰ ὁμοῦς ἐμπνευσις τῆς καρδίας μου δὲν ἔπαυεν οὐδὲ στιγμὴν κινουσά με πρὸς τὸν μόνον σκοπὸν τοῦ βίου μου, ὅστις ἦτο νὰ ἀποξηράνω τὰς πηγὰς τῆς δυστυχίας, εἰς ἣν ἔβλεπον τὸν λαὸν βυθιζόμενον περὶ ἐμαυτόν. Καὶ αἱ προσπάθειαι μου ἠῤῥξαν, καὶ ἡ δυστυχία μου μ' ἐδίδασκε πάντοτε πλείονας ἀληθείας εἰς τὰ σχέδιά μου.

¹) Schweitzerblatt 2ος τόμ. σ. 68, Ἰούλιος τοῦ 1782.

Ἐγίνωσκον τὸν λαόν, ὡς οὐδεὶς αὐτὸν ἐγίνωσκεν ἐν τῇ χώρᾳ. Ὅ,τι οὐδένα ἠπάτα, ἠπάτα ἐμὲ πάντοτε· ἀλλ' ὅ,τι ἠπάτα ὄλους, τοῦτο δὲν ἠπάτα ἐμέ... Λέγω τοῦτο σήμερον μετὰ ζωηρᾶς πρὸς τὸν Θεὸν εὐγνωμοσύνης· ἕνεκα τῆς ἰδίας ἐμαυτοῦ δυστυχίας ἐμαθὸν νὰ γινώσκω τὴν δυστυχίαν τοῦ λαοῦ καὶ τὰς αἰτίας τῶν συμφορῶν αὐτοῦ οὐδεὶς εὐτυχῆς τὰς γινώσκει ἐμοῦ κάλλιον. Ἐπάσχω ὅ,τι ὁ λαὸς ἔπασχε, καὶ ὁ λαὸς ἐφανερώθη εἰς ἐμέ, ὡς δὲν ἐφανερώθη εἰς οὐδένα. Καὶ τῷντι δὲν ἐπέισθην ποτὲ βαθύτερον εἰς τὰς θεμελιώδεις ἀληθείας, ἐφ' ὧν ἐπεστήριζον τὴν ἐπιχειρήσιν μου, ἢ ὅτε εἶδον αὐτὴν καταρρέουσαν περὶ ἐμέ.»¹

Ἡ ταχεῖα καὶ πλήρης καταστροφή τοῦ ἔργου τοῦ Neuhof, εἰ καὶ λίαν λυπηρά, ἐγένετο ὅμως ἐπὶ τέλους εὐτυχῆς γεγονὸς καὶ διὰ τὸν Πεσταλότσην καὶ διὰ πάντα τὸν κόσμον. Διότι ἐὰν τοῦτο ἤθελε στεφθῆ διὰ τινος ἐπιτυχίας, ἐκεῖνος, ὅστις ἠθέλησε νὰ εἶναι ὁ πατὴρ τῶν ἐπαιτῶν θὰ κατετρίβετο ἔντινι σφαίρα ἐνεργείας, ἣτις δὲν ἦτο ἡ ἀληθῆς αὐτοῦ κλίσις, δι' ἣν ἡ ἰκανότης του θὰ ἐξῆσθένη, καὶ ἡ ἀγωγή θ' ἀνέμενεν ἴσως ἀκόμη τὸν ἀναμορφωτὴν τῆς.

Μὴ ἔχων πλέον τὴν δύναμιν νὰ ἀρχίσῃ καὶ πάλιν τὴν πραγματοποίησιν μηδενὸς πρακτικοῦ αὐτοῦ σχεδίου, ὁ Πεσταλότσης ἠθέλησε νὰ γνωρίσῃ τὰς ἰδέας του εἰς τὸ κοινόν, καὶ ἔγραψε τὸ ἐσπέρας ἐνός ἐρημίτου. Τοῦτο ἦν τὸ πρῶτον παιδαγωγικὸν του ἔργον, καὶ δὲν εἶναι ἄνευ ἐνδιαφέροντος. Ἐν τούτοις ὅμως εἶναι τοῦτο ἥκιστα γνωστόν· ἐλλείπει τοῦτο, ὡς καὶ ἄλλα πολλά, ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἀπάντων, τῆς γενομένης ἐν Γότθα. Δημοσιεῦθεν κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἰσελίν ἐν τῇ ἐφημερίδι τὸν Μάιον τοῦ 1780, ἀνεδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Πεσταλότση ἐν τῇ παιδαγωγικῇ του ἐφημερίδι, ἐβδομαδιαίῳ περιοδικῷ πρὸς ἀγωγὴν τοῦ λαοῦ. (Wochenschrift für Menschenbildung, τόμ. 1ος 1807). Εὐρίσκεται δὲ νῦν ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ L.—W. Seyffarth, ἐν Βρανδεμβούργῳ 1869—1872.

Ἡ ἐσπέρα ἐνός ἐρημίτου εἶναι συνέχεια ἀφορισμῶν λακωνικῶς καὶ ζωηρῶς ἐκτεθειμένων, συνδεομένων μετ' ἀλλήλων κατὰ τὴν ἔννοιαν, καὶ σχηματιζόντων ἐν συνόλῳ αὐτῶν τὴν ἐκθεσιν τῶν ἰδεῶν τοῦ συγγραφέως περὶ τῆς βελτιώσεως τοῦ λαοῦ διὰ τῆς ἀγωγῆς. Εἶναι δὲ οἱ ἀφορισμοὶ οὗτοι ὀγδοήκοντα τὸν ἀριθμὸν· καταχωρίζομεν ἐκεῖνους, οἵτινες φαίνονται ὑμῖν ἐκφράζοντες τὰς κυρίας ἰδέας, καὶ ἐπωφελοῦμεθα ἐκ τῆς ἀριθμητικῆς σειρᾶς τῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ Seyffarth, ἵνα δεῖξωμεν τὴν τάξιν, ἣν ἕκαστος τούτων κατέχει ἐν τῷ συγγράμματι.

¹) Ἐπιστολὴ εἰς τὸν βιβλιοπώλην Γέσσενερ ἐκ τῆς Βερθούτης χρονολογουμένην, 1081.

Ἑσπέρα ἐνὸς ἐρημέτου.

1. Ὁ ἄνθρωπος, εἴτε ἔχει τεθῆ ἐπὶ τοῦ θρόνου, εἴτε ἐγεννήθη ἐν καλύβῃ, εἶναι ἐκ φύσεως ὁ αὐτὸς πάντοτε. Ἀλλὰ τί εἶναι; Διατί οἱ σοφοὶ δὲν λέγουσιν ἡμῖν τοῦτο; Διατί τὰ ἔξοχα πνεύματα δὲν παρατηροῦσι, τί εἶναι τὸ ἴδιον αὐτῶν γένος; Ὁ χωρικός μεταχειρίζεται τοὺς βόας του, ἂν μὴ πρότερον διδαχθῆ τὸ διακρίνειν αὐτούς; Ὁ ποιμὴν δὲν ἐνδιαφέρεται διόλου περὶ τῆς φύσεως τῶν προβάτων του;

2. Καὶ σεῖς, οἵτινες μεταχειρίζεσθε τοὺς ἀνθρώπους, σεῖς, οἵτινες λέγετε, ὅτι τοὺς διοικεῖτε, οἵτινες τοὺς ὀδηγεῖτε, λάβετε λοιπὸν τὸν κόπον, ὃν ὁ χωρικός λαμβάνει διὰ τοὺς βόας του, καὶ ὁ ποιμὴν διὰ τὰ πρόβάτά του! Ἡ σοφία ἡμῶν δὲν εἶναι ἄρα ἡ γνῶσις τοῦ ὑμετέρου γένους; Ἡ ἀγαθότης ὑμῶν δὲν εἶναι ἄρα ἡ πεφωτισμένη ἀγαθότης τῶν ποιμένων τοῦ λαοῦ;

3. Τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος, τί τοῦ χρειάζεται, τί τὸν ὑψοῖ ἢ τὸν καταβιβάζει, τί τὸν ἐνισχύει ἢ τὸν ἐξασθενεῖ, ἰδοὺ τίνα ὀφείλουσι νὰ γνωρίζωσιν οἱ ὀδηγοῦντες τὸν λαὸν καὶ οἱ ἐνοικοῦντες καὶ τὰς εὐτελεστέρας τῶν καλυβῶν.

8. Πᾶσαι αἱ ἀγαθὰ καὶ ἀγαθαὶ δυνάμεις τῆς ἀνθρωπότητος δὲν εἶναι μῆτε τὰ ἐξαγόμενα τῆς τέχνης, μῆτε τὰ ἀποτελέσματα τῆς τύχης. Αὐταὶ ἐπαναπαύονται δυνάμει ἐν τῇ ἐσωτερικῇ φύσει πάντων τῶν ἀνθρώπων· ἡ ἀνάπτυξις αὐτῶν εἶναι γενικὴ τῆς ἀνθρωπότητος ἀνάγκη.

10. Τὸ νήπιον, οὔτινος ἡ πείνα καταπραΰνεται, μανθάνει διὰ τοῦτου τί εἶναι ἡ μήτηρ του δι' ἑαυτό· ἡ ἀγάπη καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη διεγείρονται ἐν τῇ καρδίᾳ του, πρὶν ἢ οἱ λόγοι τῆς ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης προσβάλλωσι τὸ οὖς του· καὶ ὁ υἱός, ὁ τρώγων τὸν ἄρτον τοῦ πατρὸς του καὶ θερμαινόμενος εἰς τὴν ἐστίαν του, εὐρίσκει εἰς τὴν φυσικὴν ταύτην ὁδὸν τὴν εὐεργετικὴν γνῶσιν τῶν καθηκόντων του ὡς τέκνου.

12. Ἄνθρωπε, ἐν σεαυτῷ, ἐν τῷ ἐσωτερικῷ αἰσθηματι τῶν δυνάμεών σου, κεῖται τὸ ὄργανον τῆς φύσεως πρὸς τὴν βελτίωσίν σου.

21. Ἡ φωνὴ τῆς φύσεως, ἣτις ἀναπτύσσει τὰς δυνάμεις τῆς ἀνθρωπότητος, ὀφείλει νὰ εἶναι εὐκόλος καὶ ἀκουστὴ εἰς πάντας· ἡ ἀγωγή, ἣτις παράγει τὴν ἀληθῆ σοφίαν καὶ τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς, πρέπει νὰ εἶναι ἀπλή καὶ προσιτὴ εἰς πάντας.

22. Ἡ φύσις ἀναπτύσσει πάσας τὰς δυνάμεις τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τῆς ἀσκήσεως, καὶ ἡ χρῆσις αὐτῶν ἐπιφέρει τὴν αὐξησίν των.

23. Ἡ ἀσκήσις τοῦ εἰδέναι τὰς δυνάμεις καὶ τὰ προτερήματα τοῦ ἀνθρώπου, ὀφείλει πᾶσαν αὐτῆς τὴν δύναμιν εἰς τὴν τάξιν τὴν καθιδρυθεῖσαν ὑπὸ τῆς φύσεως πρὸς ἀγωγήν τῆς ἀνθρωπότητος.

(Ἐπεταὶ συνέχεια).

ΒΑΣΕΔΟΦΙΟΣ

Ἰωάννης Βερνάρδος Βασεδόφιος (1723—1790), ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν περὶ ἀγωγῆς ἰδεῶν τοῦ Ρουσσώ ἐν Γερμανίᾳ καὶ ὁ δημιουργὸς τοῦ φιλανθρωπισμοῦ ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἔτος 1723 ἐν Ἀμβούργῳ· ὁ πατήρ του ἦτο ἄξεστός τις φενακοποῖός, ἡ δὲ μήτηρ του μελαγχολικὴ μέχρι μανίας. Ἐρῆθος ἤδη ὢν, ἀπηλλάγη τῆς αὐστηρᾶς συμπεριφορᾶς τοῦ πατρὸς του, καταφυγὼν παρά τινι ἰατρῷ χωρίου τινος τοῦ Ὀλστáιν, ὅστις ὅμως ταχέως τὸν ἐπανάγαγεν εἰς τὴν πατρικὴν του οἰκίαν. Ἐξεπαιδεύθη δὲ ἐν τῷ γυμνασίῳ τῆς πατρίδος του, ὅπου, ὁ Ρεῖμαρος, ὁ συγγραφεύς, ὑπῆρξεν ὁ διδάσκαλός του, καὶ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας, ὅπου ὄφειλε νὰ σπουδάτῃ τὴν θεολογίαν· ἀλλ' οὗτος μᾶλλον δι' οἰκιακῶν ἀναγνώσεων καὶ ἰδιαιτέρων σπουδῶν ἐπεζήτη νὰ ἀναπτυχθῆ. Ἐκεῖ παρεσύρθη εἰς τὴν συζήτησιν περὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Βόλφ καὶ τοῦ Κροισίου. Μετὰ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν του εἰσῆλθεν ὡς οἰκοδιδάσκαλος παρά τινι κ. Guallen ἐν Ὀλστáιν. Τότε ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἐπεζήτη νέαν τινὰ πρακτικὴν μέθοδον πρὸς ἐκμάθησιν τῶν γλωσσῶν, καὶ τὴν ὁποίαν ἐφήρμοσεν ἀποτελεσματικῶς εἰς τὸν ἐπταετῆ αὐτοῦ μαθητὴν· καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος παρά τῆς οἰκοδιδασκάλου, ἦν ὕστερον ἐνυμφεύθη, τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν πρακτικῶς ἐξέμαθε. Διὰ τῆς μεσολαβήσεως δὲ τοῦ κ. Guallen ἀνέλαβε τῷ 1753 τὴν διδασκαλίαν τῆς ἠθικῆς καὶ τῶν καλῶν τεχνῶν ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τῶν εὐγενῶν τῆς Συρόης· ἀλλ' ἡ κατὰ τὸ 1758 ἐκδοθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ «πρακτικὴ φιλοσοφία διὰ πάσας τὰς κοινωνικὰς τάξεις» καθὼς καὶ αἱ ἐν ταῖς παραδόσεσιν αὐτοῦ ἐξενηθεῖσαι θεωρίαι, συνέτειναν εἰς τὴν προαγωγήν του εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς Ἀλτόνης, ὅπου τὰς φιλοσοφικὰς καὶ θεολογικὰς αὐτοῦ παρατηρήσεις κατὰ πρῶτον ἐν τῇ «Φιλαληθείᾳ» του ἐξέθηκεν, ἐν αἷς δρῶνόμενος ἐκ τῆς δογματικῆς ἀπόψεως τῶν θρησκευτικῶν ὁμολογιῶν, τάσσεται ὑπὲρ τῆς φυ-

σικῆς θρησκείας, οὗ ἕνεκα ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀντιπάλων τοῦ ἤβησε. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀνείχθη καὶ εἰς συζήτησιν πρὸς τὸν περιώνυμον πρωθιερέα ἐν Ἀμβούργῳ Gotge. ὅστις καὶ τὸν ἀφώρισε. Κεκμηκῶς ἐκ τῶν καταδρομῶν τούτων καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1762 ἐκδοθέντος «Αἰμιλίου» τοῦ Ρουσσώ, ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ στάδιον τοῦ ἀγῶνος τῶν Θεολογικῶν δοξασιῶν, καὶ ὡς μεταρρυθμιστῆς τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Εὐρώπῃ νὰ ἀναφανῆ. Ὑπεστηρίχθη πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Δανοῦ ὑπουργοῦ Βερνστρόφ, ὅστις ἀπαλλάξας αὐτὸν τῆς διδασκαλίας, ἀφῆκε τὸν μισθὸν του. Ἐν τοῖς μεταρρυθμιστικοῖς αὐτοῦ ἀγῶσιν ἐστηρίχθη ἐπὶ τοῦ Ῥουσσώ καὶ τοῦ Κομενίου, οὗτινος τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τῆς διδασκαλίας ἀνέλαβε νὰ εἰσαγάγῃ ἐν τῇ πράξει. Ὅπως ἐκεῖνος διὰ τῆς «Πανσοφίας» του, οὕτω εἴθελε καὶ ὁ Βασεδόφιος δι' ἐγκυκλοπαιδικῶν τινῶν ἔργων νὰ ἀναφανῆ, ἐν ᾧ ἡ βάσις τῶν τότε γνώσεων εἰς τὰ στοιχεῖα αὐτῆς νὰ ἀναλυθῆ, καὶ ὅπερ διὰ τοῦτο ὠνόμασε «Στοιχειῶδες ἔργον» Ὅπως ποτὲ ὁ Λούθηρος διὰ τῆς ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν δῆμαρχον, οὕτω καὶ ὁ Βασεδόφιος κατὰ τὸ ἔτος 1758 ἀνεφάνη ὡς ἀναμορφωτῆς δι' ἐκπαιδευτικῆς τινοῦ προκηρύξεως ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐκθεσις πρὸς τοὺς φιλανθρώπους καὶ πλουσίους περὶ τῶν σχολείων καὶ τῶν σπουδῶν καὶ τῆς ἐπιδράσεως αὐτῶν πρὸς τὴν κοινὴν εὐημερίαν,» καὶ διὰ πομπῶδους ἀνακοινώσεως τοῦ σχεδίου του ἐν τῷ παιδαγωγικῷ αὐτοῦ στοιχειῶδει ἔργῳ. Ἐζήτηε δὲ τὴν βελτίωσιν τῆς μεθόδου, καὶ νέα βιβλία διὰ τὰ σχολεῖα καὶ διδασκαλεῖα. Συγχρόνως ἤρξατο νὰ συλλέγῃ δι' ἀγυρτικοῦ τρόπου χρηματικὰς εἰσφορὰς πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀνακοινωθεισῶν παιδαγωγικῶν τοῦ ἐπιχειρήσεων. Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε καταπληκτικόν. Ἠγεμόνες καὶ κυβερνήσεις, ἱερωμένοι καὶ στοαὶ τῶν ἐλευθέρων τεκτόνων, ἀκαδημαῖαι καὶ ἰδιῶται συνεισέφερον χρήματα, καὶ ἐντὸς ὀλίγου συνηθροίσθησαν 15,000 ταλλήρων. Τὸ ὄνομα τοῦ Βασεδοφίου ἐφέρετο εἰς τὰ στόματα πάντων ἐν Εὐρώπῃ. Ἀφοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1770 ὡς πρόδρομον τοῦ ἀγγελθέντος «Στοιχειῶδους ἔργου» ἐξέδωκε τὸ «Βιβλίον τῶν μεθόδων, ἧτοι τῶν πατέρων καὶ μητέρων τῶν οἰκογενειῶν καὶ τῶν λαῶν» ἐν ᾧ ἐπιζητεῖ νὰ καταδείξῃ τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς ὑπαρχούσης οἰκιακῆς καὶ δημοσίας ἀνατροφῆς, προσεκληθῆ, ὅπως ποτὲ ὁ Ράτκε ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνου Λεοπόλδου Φρειδερίκου Φραγκίσκου εἰς Δεσσαόν, ὅπου χωρὶς νὰ ἀναλάβῃ ὑπηρεσίαν τινὰ πλὴν τοῦ μισθοῦ τῶν 800 ταλλήρων, ὃν ἐλάμβανεν ἐκ Δανίας, ἔλαβε προσέτι καὶ ἀμοιβὴν 1100 ταλλήρων, ὅπως ἐν

ἀνέσει ἐφαρμόσῃ τὰ παιδαγωγικὰ καὶ μεταρρυθμιστικὰ σχέδιά του. Ἐκεῖ ἐξεδόθη κατὰ τὸ 1774 τὸ περιμενόμενον «Στοιχειῶδες ἔργον» ἧτοι ὠργανωμένον θησαύρισμα πασῶν τῶν ἀναγκαίων γνώσεων πρὸς διδασκαλίαν τῆς νεότητος, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῆς ἀκαδημαϊκῆς ἡλικίας· πρὸς διδασκαλίαν τῆς καθεστηκυίας ἡλικίας τῶν διδασκάλων καὶ τῶν παιδαγωγῶν· χάριν τελειοποιήσεως τῶν γνώσεων παντὸς ἀναγνώστου.» ἦτο δὲ καθωραϊσμένον δι' 100 χαλκογραφιῶν καὶ μετὰ γαλλικῆς καὶ λατινικῆς μεταφράσεως. Τοῦτο ἔπρεπε νὰ ἐπαρκέσῃ α) διὰ στοιχειῶδη διδασκαλίαν τῆς γνώσεως τῶν πραγμάτων καὶ τῶν λέξεων· β) διὰ ἀπαρμίλλου καὶ διὰ τῆς πείρας ἐπιβεβαιωθείσης μεθόδου, ἧτις τοὺς παῖδας ἄνευ δυσαρκειῆς καὶ ἀπωλείας χρόνου νὰ διδάσκῃ τὸ ἀναγιγνώσκειν· γ) διὰ τὴν κατανόησιν τῆς φύσεως· δ) διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἠθικῆς, διὰ τὴν κατανόησιν τῆς ψυχῆς καὶ διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς λογικῆς· ε) διὰ διδασκαλίαν θεμελιώδη, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἐν τῇ ψυχῇ εἰσδυοῦσα τῆς φυσικῆς θρησκείας καὶ διὰ ἀμερολήπτου περιγραφῆς τῶν λοιπῶν θρησκευμάτων, ὥστε νὰ μὴ καταφαίνηται εἰς ποῖον θρήσκευμα ὁ συγγραφεὺς ἀνήκει· ζ) πρὸς κατανόησιν τῆς κοινωνίας κατὰ τὰ διάφορα ἐπαγγέλματα κτλ. Ἐν αὐτῷ μάλιστα τῷ βιβλίῳ εὕρισκόμενον σύνοψιν τῆς λογικῆς, τῆς ψυχολογίας καὶ τῆς ἠθικῆς. Ὁ εἰκονογραφημένος κόσμος τοῦ γηραιοῦ Κομενίου εὕρισκετο ἐκεῖ ἐκ νέου δημιουργηθείς. Καλλίτερα ἀληθῶς ἦσαν τὸ κείμενον καὶ αἱ χαλκογραφίαι, ἀλλ' ὅμως καθ' ὑπερβολὴν ἐν ἀταξίᾳ ἕνεκα τῆς ἄνευ σχεδίου ποικιλίας τῶν ἀντικειμένων.

Οὕτω ἀποφαίνεται ὁ Γκαίτε περὶ τούτου. «Αἱ εἰκονογραφίαι εὐφραίνουσι μᾶλλον, ἢ τὰ ἀντικείμενα ἐν τῷ πραγματικῷ κόσμῳ, παρ' οἷς τὸ δυνατὸν δέον νὰ παρίσταται, καὶ ἕνεκα τούτου οὗτος μ' ὄλην τὴν ποικιλίαν καὶ τὴν φαινομένην σύγχυσιν ἔχει πάντοτε ἐν τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ ἔρρυθμόν τι. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ «Στοιχειῶδες ἔργον» διασπᾶται ὀλοτελῶς, ἐνῶ ὅ,τι ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ κόσμου δὲν ἀπαντᾶται, τοῦτο παρίσταται χάριν τοῦ συνειρμοῦ τῶν ἰδεῶν, οὗ ἕνεκα ἐλλείπουσι καὶ πλεονεκτήματά τινα, ἅτινα ἀνευρίσκομεν εἰς παρομοίας ἐργασίας τοῦ Κομενίου.»

(Ἔπεται συνέχεια)

Ν. Ι. ΑΓΚΩΝΑΚΗΣ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΛΛΑΔΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΩΝ

(Συνέχ. ἴδ. φυλλ. 3).

Σπουδαία ὡσαύτως αἰτία τῆς οὐχὶ εὐαρέστου καταστάσεως τῶν διδασκαλείων εἶναι καὶ ἡ ἔλλειψις ἐνιαίας τῆς διδασκαλίας μεθόδου καὶ ἀναλυτικοῦ προγράμματος. Ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς δηλαδὴ διδασκαλείοις διδάσκονται πλεῖστα τῶν μαθημάτων, οὐχὶ ὅπως ἡ νεωτάτη διδακτικὴ καὶ μεθολογία ἐπιτάττουσι καὶ δρίζουσι, ἀλλὰ κατὰ τὸ δοκοῦν τοῖς διδάσκουσιν αὐτά. Οὕτω ἔν τινι τῶν διδασκαλείων ἀναγινώσκειται χύμα ὑπὸ διευθυντοῦ τινος, ἄνευ τῆς δεούσης ἀναλύσεως καὶ ἀναπτύξεως, ἡ παρὰ τοῦ κ. Χ. Παπαδοπούλου μεταπεφρασμένη παιδαγωγικὴ τοῦ Λιδνέρου, ὡς καὶ ἡ ψυχολογία τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως, ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Δ. Ὀλυμπίου μεταγλωττισθεῖσα, οἱ δὲ μαθηταὶ χασμώνται θαυμάζοντες τὸν ἀκατάληπτον πλοῦτον τῆς σοφίας τοῦ διδάσκοντος. Ἐν τινι δ' ἄλλῳ τὸ παιδαγωγικὸν καὶ φιλοσοφικὸν τοῦτο σύστημα ἀποδοκιμάζεται, ἀντ' αὐτοῦ δ' ἄλλαι ἀρχαιότεραι φιλοσοφικαὶ παιδαγωγικαὶ ἀρχαὶ ἐκ μεταφράσεων ἢ καὶ ἐξ ἀναδρομῆς πρὸς τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς συνίστανται καὶ ἐξαιρούνται ὡς ὕλη καὶ ὡς μέθοδος τῆς διδασκαλίας. Ἐν ἄλλῳ πάλιν, ἢ ἔν τῳ αὐτῷ, ἄλλα μὲν διδάσκει ὁ διευθυντής, εἰς θν εἶναι ἀνατεθειμένη ἡ διδασκαλία τῆς παιδαγωγικῆς καὶ διδακτικῆς, ἄλλα δὲ ὁ καθηγητὴς ὁ διδάσκων τὴν ψυχολογίαν καὶ λογικὴν· οὕτω δὲ ἀντίθετα καὶ ἀλληλοαναιροῦντα ἔν ἐνὶ καὶ τῳ αὐτῷ διδασκαλείῳ διδάσκονται, οἱ δὲ μαθηταὶ πλέουσιν, εἰς διπλᾶ καὶ ὅλως ἐναντία κελύσματα ὑπείκοντες· μὴ ἔχοντες δὲ οἱ δυστυχεῖς ἀκόμη τὸν νοῦν νὰ διαγινώσκωσι, τί τὸ βέλτιστον, ἀποροῦσιν, αἱ παραστάσεις αὐτῶν σκοτίζονται, κυκεῶν δὲ παράγεται ἔν τῇ συνειδήσει αὐτῶν.

Δὲν εἶναι δὲ ἀδιάφορον πῶς διδάσκειται ἡ ψυχολογία ἔν τῳ διδασκαλείῳ, διότι ἡ ὅλη ἐργασία ἔν τῳ φυτωρίῳ τούτῳ τῶν διδασκάλων τοῦ λαοῦ ἐπὶ τοῦ μαθήματος τούτου στηρίζεται, ἐπ' αὐτοῦ δὲ στηρίζεται καὶ ἡ παιδαγωγικὴ. Ἡ ψυχολογία, ὡς ἀκολουθοῦσα τοὺς νόμους τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, παρέχει ἀσφαλεῖς ὁδηγίας ἔν πᾶσι τοῖς ἄλλοις μαθήμασι καὶ διαγράφει τὴν ὁδόν, ἣν ὀφείλει ἕκαστος νὰ τηρῇ ἔν τῇ διδασκαλίᾳ. Μία δὲ πλάνη ἔν τοῖς φυσικοῖς τούτοις νόμοις, μία πλάνη ψυχολογικὴ, εἶναι βαρυτέρα πάσης ἄλλης πλάνης ἔν ὁποῖαδήποτε ἄλλῳ μαθήματι. Ἡ ψυχολογικὴ πλάνη εἶναι ἀνατάραξις

τοῦ ὕδατος ἔν τῇ κυρίᾳ πηγῇ αὐτοῦ, δι' ἣν θολὸν καὶ τεταραγμένον τὸ ὕδωρ ἐπὶ πολὺ ἐξ αὐτῆς καταφέρεται. Ἀφοῦ δὲ τοιαύτη εἶναι ἡ σπουδαιότης τῆς ψυχολογίας, φαντάσθητε, τί κακὸν δύναται νὰ προσγίγηται εἰς τοὺς μαθητάς, ὅταν ὑπ' ἄλλο μὲν σύστημα διδάσκειται τὸ μάθημα τοῦτο, ὑπ' ἄλλο δὲ ἡ παιδαγωγικὴ, ἡ διδακτικὴ, ἡ μεθολογία καὶ αὐτὴ ἡ ἱστορία τῆς παιδαγωγίας. Καθηγητὴς τις τοῦ πανεπιστημίου ἔλεγε μοι ποτέ, ὅτι ὁ θέλων νὰ γνωρίσῃ τὴν κατάστασιν τοῦ ἔν . . . διδασκαλείου, πρέπει νὰ παρασταθῇ εἰς τὰς ἀπολυτηρίους ἐξετάσεις· ὅ,τι θεμελιοῖ ὁ εἶς, τοῦτο καταρρίπτει ὁ ἕτερος τῶν καθηγητῶν. Ἀφοῦ λοιπὸν τοιαύτη σύγχυσις ἐπικρατῇ ἔν τοῖς κυριωτέροις τῶν μαθημάτων, δὲν εἶναι παντάπασι θαυμαστόν, ὅτι χωλαίνει ἡ ὅλη διδασκαλία, ἀμόρφωτοι δὲ καὶ ἀψυχολόγητοι ἐξέρχονται οἱ ἐκ τῶν διδασκαλείων ἀποφοιτῶντες.

Ἀφοῦ δὲ ἡ ψυχολογία καὶ τὰ σπουδαῖα καὶ εἰδικὰ πρὸς μὲρ φωνιστῶν δημοδιδασκάλων μαθήματα οὕτως ἀτελῶς διδάσκονται, τί ἄραγε νὰ συμβαίη ἔν τοῖς ἄλλοις; Πῶς διδάσκονται οἱ ἄλλοι κλάδοι, οἵτινες, ἵνα διδαχθῶσι καλῶς, ἀπαιτοῦσιν οὐ μόνον ἀκριβῆ γνώσιν τῆς ὕλης αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκμάθησιν τῶν γενικῶν κανόνων τῆς ψυχολογίας καὶ παιδαγωγικῆς; «Δὲν δύναται τις, λέγει ὁ Λαργιάδης, νὰ διακρίνῃ προσηκόντως τὴν ὕλην τῆς διδασκαλίας, ἢ ὅταν τὴν γινώσκῃ ἐκ βάθους καὶ κατέχῃ αὐτὴν πληρέστατα, καὶ ἐνοῖ τῇ προσκτῆσει ταύτῃ τοῦ μαθήματος καὶ γινώσκῃ ἀκριβῆ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.» Δὲν εἰσερχόμεθα εἰς λεπτομερείας, διότι δὲν θέλομεν νὰ πικράνωμέν τινας τῶν ἔν τοῖς διδασκαλείοις διδασκόντων· διὰ γενικῶν χρωμάτων σκοποῦν ἔχομεν μόνον νὰ σκιαγραφῆσωμεν τὰ κακῶς ἔχοντα, καὶ οὐχὶ νὰ μεμφθῶμεν. Ἐργασθέντες καὶ μοχθήσαντες ὑπὲρ τῶν διδασκαλείων ἐπὶ ἐξαετίαν, διακαίόμεθα ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ βλέπωμεν αὐτὰ ὁσημέραι βελτιούμενα ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν Ἑλληνοπαίδων, καὶ οὐχὶ καταρρέοντα καὶ παρακμάζοντα.

Ἀφοῦ δὲ πλημμελῶς γίνηται ἡ διδασκαλία ἔν τοῖς διδασκαλείοις, εἶναι περιττὸς πᾶς λόγος περὶ μεθόδων. Αἱ διδασκαλικαὶ μέθοδοι οὐδὲν ἄλλο εἶναι, ἢ ἐφαρμογὴ τῶν γενικῶν ψυχολογικῶν νόμων καὶ ἐξωτερικεῖσι αὐτῶν ἔν τῇ πράξει. Τὰ ἀποτελέσματα λοιπὸν τῶν καλῶν μεθόδων πρόκεινται φανερὰ τοῖς πᾶσι καὶ οὐδὲν δύναται νὰ τα ἐπισκοτίσῃ. Οἱ παρασταθέντες ἔν ταῖς πρακτικαῖς ἐξετάσεσι τῶν ἀπολυομένων, παρετήρησαν μετὰ λύπης ὁπόσα καὶ ἡλίκα κενὰ οὗτοι ἔχουσιν ἔν τῇ

γεωγραφία, ιστορία, φυσική καὶ χημεία· ἀγνοοῦσι καὶ τὰ ἀπλούστατα τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν νὰ σχεδιογραφῶσιν ἀπὸ μνήμης, καὶ τὰ προχειρότατα πειράματα νὰ κατασκευάσωσι. Τοῦτ' αὐτὸ δὲ ἔχομεν δυστυχῶς νὰ εἰπώμεν καὶ περὶ τῶν δεξιότητων, τῶν ἐν τοῖς διδασκαλείοις διδασκομένων, ἥτοι τῆς καλλιγραφίας καὶ μουσικῆς, φωνητικῆς τε καὶ ὀργανικῆς· εὐάριθμοι οἱ παίζοντες ὄπωσόν τὸ τετράχορδον καὶ δυνάμενοι νὰ ἀναγνώσωσι καὶ τὸ ἀπλούστατον μουσικὸν τεμάχιον. Καὶ ὅμως οὐ πολλὸς χρόνος ἀφ' οὗ πλείστα τεχνουργήματα κατασκευάζον οἱ μαθηταὶ τοῦ διδασκαλείου Ἀθηνῶν· θερμομέτρα, γεωμετρικὰ ἐργαλεῖα, πειραματικὰ σκευὰ μένουσιν ἕως ἔτι καὶ νῦν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ διδασκαλείου Ἀθηνῶν, δείγμα τῆς φιλοπονίας τῶν μαθητῶν ἐκείνων καὶ τῆς δεούσης καθοδηγήσεως τῶν καθηγητῶν, ἱκανὴ δὲ πρὸς τούτοις ἦτο καὶ ἡ μουσικὴ τῶν μαθητῶν ἐκείνων πρόδος.

Ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενοι θεωροῦμεν ὠφέλιμον νὰ μνημονεύσωμεν τῶν ἐξῆς λόγων τοῦ Dinter, δι' ὧν ὁ σπουδαῖος οὗτος παιδαγωγὸς δεικνύει τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς καλῆς μεθόδου. «Ἡ διδασκαλία πρέπει, λέγει οὗτος, νὰ δεσμεύῃ τὴν προσοχὴν τοῦ μαθητοῦ, νὰ γεννᾷ τὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ οὐ εἰς τὴν διδασκομένην ὕλην, ἐξεγείρουσα ἐν αὐτῷ τὴν πρὸς τὰς σπουδὰς κλίσιν, καὶ τὴν σταθερὰν καὶ ἔμμονον ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἐξακολουθῇ καὶ μόνος του προχωρῶν καὶ ἀναπτυσσόμενος. Πρέπει νὰ συνθιζῇ τὸν παῖδα εἰς τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν μονιμότητα ἐν παντὶ ἔργῳ αὐτοῦ, ὥστε νὰ δίδῃ οὗτος λόγον πασῶν τῶν πράξεών του. Πρέπει νὰ μαθίξῃ ὁδὸν στερεάν, συνεχῆ, ἐρειδομένην ἐπὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ σπουδαζομένου ἀντικειμένου καὶ τοῦ σπουδάζοντος μαθητοῦ. Δὲν πρέπει αὕτη νὰ ὑπερβαίνει τὴν κατάληψιν τοῦ παιδὸς καὶ νὰ ἐκβιάζῃ αὐτὸν εἰς ὅ,τι δὲν δύναται νὰ φθάσῃ· πρέπει νὰ ἐξεγείρῃ, καὶ νὰ ἐνισχύῃ τὴν δύναμιν τοῦ σκέπτεσθαι, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τὴν φύσιν τοῦ παιδός. Πρέπει νὰ βαίνειν εὐθὺ πρὸς τὸν σκοπὸν, χωρὶς νὰ καταλείπη κενὰ, καὶ μάλιστα νὰ μὴ ἀποβλέπῃ εἰς ὑψηλοτέραν βαθμίδα, ὅταν ἐν τῇ κατωτέρᾳ βαθμίδι ἡ διανοητικὴ τοῦ παιδὸς δύναμις δὲν ἐξησκήθη θεόντως. Τοιαύτη πρέπει νὰ εἶναι ἡ μέθοδος διδασκάλου ἐμπνεομένου ὑπὸ τῆς μεγάλης ἀρχῆς, ὅτι ἡ διδασκαλία πρέπει νὰ εἶναι καταληπτή.»

Ἐν τῷ προσεχῇ φυλλαδίῳ θέλομεν ἐξετάσει τὸ πρόγραμμα καὶ ὠρολόγιον τῶν διδασκαλείων, ὡς πρῶτον ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τοῦ κ.

Δημ. Πετρίδου συνετάχθη, καὶ ὅπως σήμερον ἐτροποποιήθη καὶ διμορφώθη.

(Ἔπεται συνέχεια)

Ἡ ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΠΟΡΕΩΣ

Σήμερον θὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τῆς παραβολῆς τοῦ σπορέως.

1 Στάδιον. Ἔργασία τοῦ σπορέως, τὰ πρὸς ταύτην ἀναγκαῖα ὄργανα· βόες, ἵπποι, ἄροτρα κτλ. καιρὸς τοῦ σπείρειν. Ἡ συγκομιδὴ τῶν καρπῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ ἐδάφους (ποία γῆ δίδει καρπὸν πολύν; κτ.λ.) Συμβαίνει ἐνίοτε γῆ γόνιμος νὰ μὴ δώσῃ καρπὸν πολύν; διατί;

2 Στάδιον. Διήγησις κτλ. (ἡ καὶ ἀνάγνωσις πρῶτον παρὰ τῶν μαθητῶν κατὰ τμήματα καὶ εἶτα διήγησις παρὰ τῶν ἰδίων) Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐργασίας τοῦ σπορέως καὶ τὰ αἷτια τούτου. Τὸ πρῶτον ἔδαφος τῆς γῆς δὲν εἶναι καλλιεργημένον καὶ μαλακόν, τὸ δεύτερον δὲν εἶναι βαθύ, τὸ τρίτον δὲν εἶναι καθαρόν· τὸ δὲ τέταρτον εἶναι μαλακόν, βαθύ καὶ καθαρόν. Τούτων ἕνεκα δύναται ἡ βλάστησις ἐπ' αὐτοῦ νὰ εὐδοκιμήσῃ.

Πρὸς ἐρμηνεῖαν: Ὁ σπορέως εἶναι ὁ Χριστὸς (καὶ ὁ Θεός), οἱ πρὸς σπορὰν σποραὶ εἰσιν οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ, τοὺς ὁποίους ὁ Χριστὸς εὐαγγελίζεται, οἱ δὲ ἀγροὶ εἰσιν αἱ καρδίαι τῶν ἀνθρώπων, καὶ αἱ διάφοροι ποιότητες τοῦ ἐδάφους αἱ διάφοροι καρδίαι. Διὰ τοῦ πρώτου εἴδους τοῦ ἐδάφους ἐννοοῦνται οἱ ἔχοντες σκληρὰν καρδίαν (Ἄβεσσαλώμ, ὁ πονηρὸς δούλος) εἰς τὴν καρδίαν τούτων ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ οὐδὲν εἰσχωρεῖ. Διὰ τοῦ δευτέρου εἴδους τοῦ ἐδάφους ἐννοοῦνται οἱ ἐπιπόλαιοι (π.χ. Σαούλ), παρὰ τοῖς ὁποίοις ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν εἰσχωρεῖ βαθέως καὶ διὰ τοῦτο διὰ τοῦ πειρασμοῦ ἢ τῆς δυστυχίας ἐκμηδενίζεται. Διὰ τοῦ τρίτου εἴδους τοῦ ἐδάφους ἐννοοῦνται αἱ ἀμφιταλαντευόμεναι καὶ μὴ καθαραὶ καρδίαι (π.χ. λαὸς Ἰσραὴλ, Δαυὶδ ἐν τῇ πτώσει του) ἐν αἷς τὸ βλαστάνον ἀγαθὸν ἀποπνίγεται ὑπὸ τοῦ τάχιστα ἀύξανουμένου κακοῦ. Διὰ τοῦ τετάρτου τέλος εἴδους τοῦ ἐδάφους ἐννοοῦνται αἱ ἀγαθαὶ καρδίαι (π.χ. Ἀβραάμ, Μωϋσῆς), ἐν αἷς οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ βαθέως ἐρριζοῦνται καὶ αὐτόθι ἀνεπηρέαστοι παρὰ τῶν κακῶν γειτόνων ὠριμάζουσι πρὸς καλὰ αἰσθήματα καὶ ἀγαθὰς πράξεις (καρποί). Ἀληθῶς αἱ καρδίαι τῶν

ἀνθρώπων συχνάκις μεταβάλλονται καὶ ἕνεκα τούτου ἀνήκουσιν ἄλλοτε μὲν εἰς τοῦτο τὸ ἔδαφος, ἄλλοτε δὲ εἰς ἐκεῖνο. (Σαοὺλ καὶ Δαυὶδ· ἐπανάληψις τοῦ βίου αὐτῶν.)

3 Στάδιον. Καὶ σήμερον ἔτι παρατηροῦμεν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τὰ τέσσαρα εἶδη τοῦ ἐδάφους· ἕκαστος χριστιανὸς ἀνήκει εἰς ἓν ἐκ τούτων, ἀλλ' ὁ ἀληθὴς χριστιανὸς πρέπει νὰ ὁμοιάζῃ μὲ τὸ τέταρτον εἶδος τοῦ ἐδάφους καὶ δύναται ὁ ἴδιος πολλὰ νὰ πράξῃ, ὅπως ἡ καρδιά αὐτοῦ γίνῃ μαλακωτέρα, βαθυτέρα καὶ καθαρωτέρα, διὰ νὰ καρποφορῶσιν οἱ λόγοι τοῦ Χριστοῦ πάντοτε πλεῖστον (παραδείγματα). Μόνον ὁ ἐπιβλέπων εἰς τοὺς ἀγαθοὺς καρποὺς εἶναι εὐτυχὴς καὶ μακάριος καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν οὐρανῷ.

4 Στάδιον. «Μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ φυλάττοντες αὐτὸν» «Τὸ ἐν τῇ καλῇ γῆ, οὗτοί εἰσιν, οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον, κατέχουσι καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ». «Ἀμήν, ἀμήν, λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων ἔχει ζωὴν αἰώνιον καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν.»

5 Στάδιον. Ὁ Ἰησοῦς κλείει τὴν παραβολὴν διὰ τῶν λόγων «Ὁ ἔχων ὄτα ἀκούειν, ἀκούετω». Τί ἐξάγομεν δι' ἡμᾶς αὐτοὺς ἐκ ταύτης τῆς παραβολῆς; (Διασάφσεις πρὸς κατάληψιν).

Καὶ σήμερον ἔτι σπειρεται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ! ποῦ καὶ παρὰ τίνων;

Δύνασαι καὶ σὺ σπορεὺς νὰ γίνῃς; πῶς; πότε;

Ἡ παραβολὴ τῶν ζιζανίων ἀνὰ μέσου τοῦ σίτου.

Σκοπός! Σήμερον θὰ σᾶς διηγηθῶ περὶ τῆς παραβολῆς τῶν ζιζανίων ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου.

1 Στάδιον. Παρατήρησις τῶν ἐν τοῖς σιτοφόροις ἀγροῖς αὐξανόμενων ζιζανίων. Σίτος καὶ ζιζάνια χωρίζονται ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ· καὶ τὰ μὲν ζιζάνια συλλέγονται καὶ εἰς πῦρ κατακαίονται, ὁ δὲ σίτος ἐναποθηκεύεται πρὸς τροφήν ἡμῶν.

2 Στάδιον. Διήγησις ἢ καὶ . . . κτλ. πρὸς συνδιάλεξιν. Οὐχὶ ὁ κύριος τοῦ ἀγροῦ, ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς σπείρει τὰ ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου. Ἡ συμβουλὴ τῶν δούλων καλῶς ἐλέχθη, ἀλλ' εἶναι μωρὰ διὰ τοῦτο

ὁ κύριος ἀφίνει τὰ ζιζάνια ν' αὐξηθῶσι μετὰ τοῦ σίτου καὶ νὰ μείνωσι μέχρι τοῦ θερισμοῦ, ὅτε διατάττει τοὺς θεριστὰς νὰ χωρίσωσιν αὐτὰ ἐκ τοῦ σίτου.

Πρὸς ἐρμηνείαν. Οἱ μαθηταὶ ἐρμηνεύουσι μόνον τὴν εὐκολὴν ταύτην παραβολήν. Εἶτα συγκρίνουσιν αὐτὴν πρὸς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Κυρίου (Ματθ. 13, 36—43).

«Ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου· ὁ δὲ ἀγρὸς ἐστὶν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνια εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ, ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτὰ ἐστὶν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θερισμὸς συντέλεια τοῦ αἰῶνός ἐστιν. οἱ δὲ θερισταὶ ἄγγελοι εἰσιν· ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ κατακαίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου· ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιῶντας τὴν ἀνομίαν καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός».

Αὕτη ἡ ἐρμηνεία δύναται προσέτι καὶ οὕτως νὰ γίνῃ. Πᾶν ἀγαθὸν καὶ καλὸν ἐν τῷ κόσμῳ προέρχεται παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ, πᾶν δὲ κακὸν παρὰ τῆς ἁμαρτίας, ἣτις ἐρριζοῦται καὶ αὐξάνει ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων, (παραδείγματα.) Ἡ ἐπιθυμία χρηστῶν τινῶν ἀνθρώπων ὅπως ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐξαλείψωσι τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους εἶναι μωρὰ, διότι οὗτοι δὲν δύνανται νὰ ἴδωσι καὶ διαγνώσῃ τὴν κακίαν ἢ ἀγαθότητα, ἣτις ἐνοικεῖ εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων· καὶ ἐὰν ἠδύναντο δὲ νὰ τὴν διδῶσιν εἰς τὰς καρδίας, ἤθελον ἐκριζώσῃ μίγματι ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ, ἀντὶ νὰ ἐξαλείψωσι τὴν κακίαν. Οἱ ἄνθρωποι διακρίνονται μόνον διὰ τοῦ διαφόρου καὶ ἀκαταπαύστως μεταβαλλομένου λαοῦ καὶ τῆς κυριαρχίας τοῦ ἐνὸς διὰ τοῦ ἄλλου. Ὁρθὴ δὲ τις καὶ δίκαια κρίσις δύναται μόνον παρὰ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς ἐκάστου νὰ γενῇ.

3 Στάδιον. Οἱ πρόθυμοι, ἀλλ' ἄβουλοι δούλοι ὁμοιάζουσι πρὸς πάντας ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες φέρονται σκληρῶς καὶ αὐστηρῶς πρὸς τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀδελφούς των· φέρονται δὲ οὕτως πρὸς αὐτοὺς, ἐνῶ καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένοι ζιζανίων.

4 Στάδιον. Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε. «Οἱ δίκαιοι ἐκλάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν.»

5 Στάδιον. Ποία παραμυθία καὶ ποία κλήσις δι' ἡμᾶς ἀπαντὰ ἐν

ταύτη τῇ παραβολῇ; Συγκρίνατε ταύτην τὴν παραβολὴν πρὸς τὴν τοῦ σπορέως.

Ἡ παραβολὴ τοῦ ἐν τῷ ἀγρῷ θησαυροῦ καὶ τῶν μαργαριτῶν.

Σκοπός: Σήμερον θὰ σὰς διηγηθῶ περὶ τῆς παραβολῆς τοῦ ἐν τῷ ἀγρῷ θησαυροῦ καὶ τῶν μαργαριτῶν.

1 Στάδιον. Ἀνάμνησις τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες ἐκτήσαντο μεγάλους θησαυρούς, καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν πραχθέντων, ὅπως κτήσωνται καὶ διατηρήσωσι τοὺς θησαυροὺς των.

2 Στάδιον. Διήγησις ἢ . . κτλ. πρὸς ἐρμηνείαν: ἐν ἀμφοτέραις ταῖς παραβολαῖς ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν παραβάλλεται πρὸς πολύτιμα πράγματα· πρὸς ἀπόκτησιν δὲ αὐτῆς δίδονται ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου πάντα ὅσα οὗτος εἶχεν. Ὁ Ἰησοῦς φρονεῖ οὕτως, ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἶναι τὸ πολυτιμώτατον καὶ τιμιώτατον τῶν ἐν τῷ κόσμῳ διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ διαφορὰ ὅμως μεταξὺ τῶν δύο παραβολῶν ἔγκειται ἐν τούτῳ, ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν παρά τινων μὲν εὐρίσκειται χωρὶς νὰ ζητήσωσιν αὐτήν, παρ' ἄλλων δὲ ζητεῖται καὶ εὐρίσκειται.

3 Στάδιον. Ἦδη πρὸ Χριστοῦ ἀπέσταλκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν λαὸν Ἰσραὴλ μέρη ἐκ τοῦ θησαυροῦ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν (δέκα ἐντολάς, ἀποστόλην τῶν προφητῶν). Διὰ τοῦ Χριστοῦ δὲ ἐδώρητο ὁ Θεὸς τῷ λαῷ Ἰσραὴλ καὶ πᾶσι τοῖς λαοῖς ἅπαντα τὸν θησαυρὸν τῆς οὐρανόου βασιλείας καὶ μακαριότητος. Ἐπίσης καὶ πρὸ Χριστοῦ οἱ ἀγαθώτατοι ἄνδρες τοῦ λαοῦ Ἰσραὴλ ἐζήτησαν καλοὺς μαργαρίτας· διὰ τοῦτο ἀφίνει ὁ Θεὸς τὸν λαὸν Ἰσραὴλ διὰ τοῦ Χριστοῦ νὰ εὕρῃ τὸν τιμιώτατον μαργαρίτην. Ἄπαντες δὲ εἴτε πρὸ Χριστοῦ εἴτε ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ Χριστοῦ ἐζήσαν—οἵτινες τὸ πρῶτόν ποτε τὴν μεγίστην ἀξίαν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἀνεγνώρισαν (π.χ. Μαυσῆς, Ἡλίας, Σίμων Πέτρος, Ματθαῖος) ἐδίδον εὐχαρίστως ὅτι πρότερον ἠγάπων καὶ ἐξετίμων (εὐχάριστον καὶ καλὴν ζωὴν, περιουσίαν ἀγαθὰ κτλ.) ἵνα τύχωσι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν—ὅπως κερδήσωσι τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ φιλίαν τοῦ Χριστοῦ.

4 Στάδιον. Ἐὰν μόνον σὲ κτήσωμαι, περὶ οὐδενὸς ἄλλου μέλλει μοι τῶν ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

5 Στάδιον. Πάντες οἱ Χριστιανοὶ ἀξιοῦνται τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν εἴτε κατὰ τὴν πρώτην, εἴτε κατὰ τὴν δευτέραν παραβολὴν· πολλὰ δὲ κατ' ἀμφοτέρους τοὺς τρόπους.

Οὐδεὶς Χριστιανὸς πρέπει νὰ παύσῃ νὰ ζητῇ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Διατί; Τί πρέπει τώρα καὶ τί ἐν τῷ μέλλοντι νὰ δώσῃ τις διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν;

Ἡ παραβολὴ τοῦ μεγάλου δεῖπνου.

Σκοπός. Σήμερον θὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τῆς παραβολῆς τοῦ μεγάλου δεῖπνου.

1 Στάδιον. Οἱ μαθηταὶ ὁμιλοῦσι περὶ τῆς χαρᾶς καὶ τῶν ἀπολαύσεων δεῖπνου τινὸς (τῆς ἐποχῆς ἐκείνης), τῶν πρὸς τὴν προετοιμασίαν τούτου ἀπαιτουμένων χρημάτων καὶ τῆς τιμῆς τῆς ἀποδομένης εἰς τὰς τοιαύτας προσκλήσεις.

2 Στάδιον. Διήγησις ἢ . . . κτλ. Πρὸς συνδιάλεξιν· Πολλὴ ἐκλεκτὴ κοινωνία προσκαλεῖται εἰς τοῦτο τὸ δεῖπνον, ἀλλὰ δὲν ἔρχεται· αἱ δικαιολογήσεις τῶν κεκλημένων εἰσὶν ἀνεπαρκεῖς καὶ μωραί· δὲν θέλουσι νὰ ἔλθωσι, διότι αἱ ἴδιαι αὐτῶν ὑποθέσεις (κτῆματα, ἐργασίαι, οἰκογενειακαὶ ἄλλαι ὑποθέσεις) εἰσὶ τῆς σπουδαιότερας συσκοπήσεως ἐπὶ τοῦ ποιήσαντος τὸ δεῖπνον καὶ παρασκευάσαντος τὴν χαρὰν. Τούτου ἕνεκα καλεῖ ὁ κύριος εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ ταπεινοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀποκλείει τοὺς κληθέντας.

Πρὸς ἐρμηνείαν· Κύριος ὁ Θεὸς τὸ πάλαι ἐκάλεσε διὰ τῶν δούλων αὐτοῦ, τῶν προφητῶν καὶ τέλος διὰ τοῦ ἀγαπητοῦ υἱοῦ του τὸν λαὸν Ἰσραὴλ εἰς τὴν χαρὰν τῆς μακαριότητος αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦ υἱοῦ του ἐφάνερωσε πᾶσαν τὴν λαμπρότητα καὶ μακαριότητα τῆς υἰότητός του. Ἀλλὰ ὡς πρότερον καὶ νῦν ὑπῆρξαν πολλοὶ (ὁ λαὸς Ἰσραὴλ, οἱ Φαρισαῖοι, ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς· ὅστις ἐφώνει· σταύρωσον κτλ.) οἵτινες οὐδὲν ἐνόουν ἐκ τῆς φιλικῆς προσκλήσεως τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ, διότι αἱ περὶ αὐτοὺς μέριμναι αὐτῶν ἐφαίνοντο αὐτῆς σπουδαιότεραι καὶ εὐχαριστότεραι τῶν περὶ τὸν Θεὸν μεριμνῶν, ἢ διότι ἐπήρνοντο ὅτι ἕνεκα τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀγιότητος αὐτῶν ὄφειλον νὰ παρακαθίσωσιν εἰς τὸν χαροποιὸν δεῖπνον τῆς οὐρανόου βασιλείας. Διὰ τοῦτο ὁ Ἰησοῦς ἐστράφη πρὸς τοὺς πτωχοὺς, τοὺς περιφρονημένους ταπεινοὺς καὶ με-

τανοούντας ἄλιεις, τελώνας καὶ ἁμαρτωλούς· οὗτοι δὲ ὑπήκουσαν εὐχαρίστως εἰς τὴν πρόσκλησιν αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ὁ λαὸς τῶν Ἰουδαίων ἐσταύρωσε τὸν σωτήρα ἡμῶν διὰ τὴν πρόσκλησιν, ἣν πρὸς αὐτὸν ἐποίησε, τότε ἡ πρόσκλησις ἐγένετο εἰς τοὺς καταφρονουμένους καὶ ταπεινοὺς ἐθνικοὺς εἰς τὸν ἡμέτερον λαὸν καὶ ὑπηκούσαμεν εὐχαρίστως εἰς αὐτὴν καὶ μετελάβομεν τῶν δώρων τῆς οὐρανοῦ βασιλείας καὶ μακαριότητος.

3 Στάδιον. Καὶ σήμερον ἔτι διαρκεῖ τὸ δεῖπνον τοῦ Θεοῦ· καὶ σήμερον προσκαλεῖ ὁ Θεὸς καὶ ὁ Χριστὸς τοὺς ἀνθρώπους εἰς τοῦτο· καὶ σήμερον ἔτι πολλοὶ θεωροῦσι τὰς γῆνους αὐτῶν ὑποθέσεις πολλῶ σπουδαιοτέρας τῆς τοῦ Θεοῦ προσκλήσεως καὶ ἀναμένουσιν ἐν τῇ ὑπερηφανείᾳ αὐτῶν πλειότεραν χαρὰν ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἐργασίας, ἢ ἐκ τῶν δώρων τοῦ Θεοῦ. Οὕτως ἕνεκα τῶν προσκαίρων γῆνων ἀπολαύσεων, ἀμελοῦσι τῆς οὐρανοῦ χαρᾶς, ἥτις ἐντεῦθεν ἄρχεται καὶ ἐν οὐρανῷ οὐδέποτε παύει, διότι καὶ σήμερον ἔτι ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει μόνον εἰς τὰς ταπεινάς καὶ ἀγαθὰς καρδίας νὰ γευθῶσι τοῦ δείπνου αὐτοῦ.

4 Στάδιον. Μὴ ἀγαπάτε τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ· ὅστις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον δὲν ἀγαπάται παρὰ τοῦ Πατρὸς. Ὁ κόσμος παράγεται καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ· ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου οὐ δύναται μου εἶναι μαθητής.

Ἐλθετε πάντες πρὸς με οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς.

5 Στάδιον. Πότε καὶ πῶς καλεῖσαι εἰς τὸ μέγα δεῖπνον; Ποῖα εἶναι σήμερον αἱ δικαιολογήσεις ἐκείνων, οἵτινες δὲν θέλουσι νὰ ἔλθωσι; Ἐρμηνεύσατε τὴν παραβολὴν τοῦ βασιλικῆς γάμου!

Ἐμοιόθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ· καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσας τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους· καὶ οὐκ ἤθελον ἔλθειν· πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, λέγων, εἴπατε τοῖς κεκλημένοις. Ἰδοὺ, τὸ ἄριστόν μου ἠτοίμασα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθειμένα, καὶ πάντα ἔτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους· οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρὸν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ· οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν. Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπόλωσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησε. Τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ, ὁ μὲν γὰ-

μος ἔτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι· πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν καὶ ὄσους καὶ ἂν εὑρητε, καλέσατε εἰς τοὺς γάμους· καὶ ἐξελθόντες οἱ δούλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς, συνήγαγον πάντας ὄσους εὔρον, πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς· καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων. Ἐξελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου· καὶ λέγει αὐτῷ, ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; ὁ δὲ ἐφίμωθη. Τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς, τοῖς διακόνοις. Δέσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας, ἄρατε αὐτὸν καὶ ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

Ὁ Ἄσθενὴς ἐν τῇ Κολυμβήθρᾳ Βηθσεδά.

Σκοπός. Σήμερον θὰ σᾶς ὁμιλήσω περὶ τινος ἀσθενοῦς ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ Βηθσεδά.

1 Στάδιον. Ὁμιλία καὶ διασάφησις τούτων, ἅτινα γνωρίζουσιν οἱ μαθηταὶ περὶ τῶν ἱαματικῶν πηγῶν καὶ τῆς δυνάμεως τῆς ἰάσεως· περιγραφή τῆς κολυμβήθρας Βηθσεδά.

2 Στάδιον. Πρὸς συνδιάλεξιν, ὁ Ἰησοῦς αἰσθάνεται συμπάθειαν πρὸς τὸν πτωχὸν ἀσθενῆ, ὅστις τοσοῦτον χρόνον κατέκειτο ἀσθενῆς μὴ εὐρίσκων συμπαθῆ ψυχὴν, ἵνα τον βάλῃ εἰς τὴν κολυμβήθραν· διὰ τοῦτο δὲ ἦτο πρᾶος καὶ ταπεινός. Ὁ ἀσθενὴς πιστεύει εἰς τὸν ἀπίστευτον λόγον, δοκιμάζει νὰ ἀνεγερθῇ καὶ ἡ πίστις αὐτοῦ ἀνταμείβεται διὰ πλήρους ἰάσεως. Ὁ δὲ Ἰησοῦς χάνεται ἐντὸς τοῦ πλήθους, ἵνα ὑπεκφύγῃ τὴν εὐχαριστίαν καὶ τὴν δόξαν.—Οἱ Ἰουδαῖοι, οἵτινες αὐστηρῶς ἐφύλαττον τὸ Σάββατον, κατηγόρουν τὸν ἰαθέντα, ἀντὶ νὰ συγχωρῶσιν αὐτῷ· ὁ δὲ ἰαθεὶς πιστεύει πλειότερον εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ φιλικῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς βοηθήσαντος αὐτόν, ἢ εἰς τὴν ἐντολὴν τῶν σκληροκαρδίων Ἰουδαίων. Ὑστερον δὲ ὅτε οἱ Ἰουδαῖοι ἐμέμφθησαν καὶ αὐτὸν τὸν Σωτήρα, ὁ Σωτὴρ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ, ὅστις ἐργάζεται καὶ πράττει τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ Σάββατον καὶ λέγει ὅτι τότε θὰ εἶναι ὅμοιος αὐτῷ, ὅτε καὶ αὐτὸς καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας καὶ κατ' αὐτὸ τὸ Σάββατον πράττει τὸ ἀγαθόν.

Ἐκ τῆς ὑπενθυμίσεως τοῦ Ἰησοῦ περὶ τοῦ χρέους τοῦ εὐγνώμονος ἰαθέντος παρατηροῦμεν ὅτι τὸ πάθημα αὐτοῦ προῆλθεν ἐξ ἁμαρτωλῆς

ζωῆς· ἀλλὰ αὐτὸ τὸ πάθημά του ὕστερον ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Θεόν, ὅστις ἰάτρευσε αὐτὸν διὰ τοῦ υἱοῦ του, ἵνα πάντοτε ὁ ἰαθεὶς μένη ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ.

3 Στάδιον. Ἡ σύγκρισις τῆς πρὸς τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ πάσχοντα πράξεως τοῦ ἀγαπητοῦ Ἰησοῦ πρὸς ἄλλας προερχομένας ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, προσέτι δὲ καὶ πρὸς τινὰς, αἵτινες σήμερον ἔτι ὑπὸ τῶν ἀληθῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ πράττονται πρὸς ἀνακούφισιν τῆς γῆνιου πτωχείας, φέρει ἡμᾶς εἰς τὸ συμπέρασμα:

4 Στάδιον. Ἐρχεσθε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ ἐγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς.

5 Στάδιον. Πῶς δύνασαι νὰ ἀκολουθήσῃς τὸν σωτῆρα;

Ἡ κατάπαυσις τῆς τρικυμίας.

Σκοπός. Σήμερον θὰ σᾶς διηγηθῶ περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ καταπαύσεως τῆς τρικυμίας.

1 Στάδιον. Ἡ λίμνη Γεννησαρέτ καὶ αἱ ἐπὶ τῶν ὄχθων αὐτῆς κυριώταται πόλεις. Πῶς γίνεται ἡ τρικυμία; Πῶς διάκεινται οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ; πῶς διακείται ὁ Χριστός;

2 Στάδιον. Πρὸς συνδιάλεξιν. Οἱ μαθηταὶ ἀντὶ νὰ ἔχωσι πεποιθήσιν, διότι μετ' αὐτῶν ἦν ὁ Ἰησοῦς καὶ ὁ πατήρ, δειλῶσι πρὸ τοῦ κινδύνου· βλέπουσι μόνον τὴν ἀνάγκην, ἣτις καταθλίβει καὶ ἀπειλεῖ αὐτούς, καὶ λησμονοῦσι τὴν δύναμιν καὶ ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ τὴν ὁποίαν ἔπρεπε πανταχοῦ καὶ πάντοτε νὰ ἔχωσι πεποιθήσιν. Ὁ Ἰησοῦς μόνον διατηρεῖ ἐν τῇ ἀνάγκῃ τὴν ὀρθὴν καὶ μεγάλην πίστιν του, σκέπτεται δὲ μόνον τὸν παντοδύναμον οὐράνιον πατέρα του, καὶ ἐπαναπαύεται ἐπὶ τῇ πεποιθήσει, ὅτι οὐδὲν δύναται νὰ συμβῇ ἄνευ τῆς τοῦ πατρὸς θελήσεως. Διὰ τοῦτο ψέγει τὴν ὀλιγοπιστίαν τῶν μαθητῶν καὶ ἀποδεικνύει αὐτοὺς διὰ τῆς θαυμαστῆς καταπαύσεως τῆς τρικυμίας, ὅτι ὁ Θεὸς καὶ ἐν τῇ μεγίστῃ ἀνάγκῃ δύναται καὶ θέλει νὰ ἀρῶσιν αὐτοὺς καὶ ὅτι ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ δύνανται καὶ πρέπει νὰ ἔχωσι πεποιθήσιν εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ—ἐὰν θέλωσι νὰ εἶναι ὅμοιοι τῷ διδασκάλῳ αὐτῶν.

3 Στάδιον. Ἐκ πληθῆος παραδειγμάτων (Ἀβραάμ, Μωϋσέως, λαοῦ Ἰσραὴλ κτλ.) ἐξάγομεν ὅτι οἱ εὐσεβεῖς καὶ ἀσεβεῖς ἐν παντὶ χρόνῳ

ὑπόκεινται εἰς διαφόρους ἀνάγκας, ὡς ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Πάντες ὅσοι ἀποβλέπουσι πλεῖστον εἰς τὴν ἀνάγκην, ἀποδειλιῶσι· πάντες δὲ ὅσοι ἔχωσι πεποιθήσιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἐπαναπαύονται ἐπ' αὐτῷ, σώζονται παρὰ τοῦ Θεοῦ. Καὶ σήμερον ἔτι ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ συμβαίνει· (παραδείγματα πρὸς διασάφησιν).

4 Στάδιον. «Ἐὰν ὁ Θεὸς μετ' ἡμῶν, οὐδεὶς καθ' ἡμῶν.» «Μὴ φοβοῦ, μετὰ σοῦ γάρ εἰμι· μὴ πλανᾶσαι, ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ Θεὸς σου, ὁ ἐνισχύσας σε καὶ ἐβοήθησά σε, καὶ ἠσφαλισάμην σε ἐν τῇ δεξιᾷ μου τῇ δικαίᾳ.» «Ἐπικάλεσάι με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, ἐξελοῦμαι σε, εἰ δοξάσεις με.» «Ἀγαθὸν πεποιθέναί ἐπὶ Κύριον.»

5 Στάδιον. Τί εἶναι τώρα ἐναντίον σοῦ; Τί δύναται ἐν τῷ μέλλοντι νὰ συμβῇ; πότε εἶσαι ἀληθῆς μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ;

Σ. ΟΛΥΜΠΙΟΣ

Ἄστυδιδάσκαλος πρωτοβάθμιος.

ΣΥΝΤΟΜΟΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Πρὸς τοὺς δημόδιδασκάλους καὶ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα δημοτικοῦ σχολείου περιέχοντος ἐξ τάξεως.

Τάξις Α' ἤτοι κατωτάτη

Μέρος Ε'—Τὰ θρησκευτικὰ μαθήματα.

(Συνέχ. ἴδε φολλ. γ' σ. 108—115.)

Τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα ἐμπνέεται, δὲν ἐπιβάλλεται. Ὁ εὐσεβὴς καὶ ἐνάρετος διδάσκαλος διὰ τῆς χριστιανικῆς αὐτοῦ πολιτείας, διὰ τῆς χρηστοθήου αὐτοῦ συμπεριφορᾶς, διὰ τῆς προθύμου ἐνασχίσεως τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων του καὶ διὰ τοῦ καλοῦ παραδείγματος γίνεται τύπος καὶ υπογραμμὸς εἰς τοὺς μικροὺς του μαθητὰς καὶ συντελεῖ διὰ τούτων μάλιστα εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν μόρφωσιν αὐτῶν. Τὰ ἱερὰ μαθήματα ἐὰν διδάσκωνται ὑπὸ διδασκάλου θρησκευτικὴν ἔχοντος ἀδιαφορίαν, ἀτάκτου καὶ ἀπροσέκτου περὶ τὸν βίον, δὲν ἐπενεργοῦσιν, ὡς προσήκει, εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ ἤθους τῶν μικρῶν του ἀκροα-

των. Οί παῖδες νοοῦσι πλέον, ἢ ὅσον νομίζει τις· οὗτοι ἀποβλέπουσιν ἀπαρατηρήτως πως οὐχὶ εἰς τοὺς λόγους, ἀλλ' εἰς τὰ ἔργα, καὶ κατ' αὐτὰ σχηματίζουσιν τὰς περὶ τῶν προσώπων κρίσεις των. Ἡ πρακτικὴ ἐξάσκησης τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν, τῆς ἀγάπης, τῆς ἐλεημοσύνης, τῆς ἀνεξικακίας, τῆς ὑπομονῆς καὶ λοιπῶν, γινομένη ὑπὸ τοῦ διδασκάλου ἐν ὄψει τῶν μαθητῶν παράγει λίαν εὐάρεστα ἀποτελέσματα.

Σκοπὸν καὶ τέλος τὰ θρησκευτικὰ μαθήματα ἔχουσι τὴν διάπλασιν τῆς καρδίας τοῦ παιδός, καὶ τὴν βεβαίωσιν εἰς τὴν πίστιν, ἣν πᾶς ἄνθρωπος, ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον, ἔχει ἔμφυτον περὶ ὑπάρξεως ἀγαθοῦ καὶ παντοδυνάμου ὄντος, βραβευτοῦ τῆς ἀρετῆς καὶ τιμωροῦ τῆς κακίας. Ἡ θρησκευτικὴ πεποίθησις εἶναι πολυτιμότερον ἐφόδιον τοῦ χριστιανοῦ ἐν τῷ βίῳ, παραμυθία ἐν ταῖς θλίψεσιν, ἔρεισμα εἰς τὴν ἐνάσκησιν τῆς ἀρετῆς, ἐλπίς περὶ μελλούσης ζωῆς, ἀπείρως εὐδαιμονεστέρης τῆς τοῦ γῆινου τούτου κόσμου.

Τὰ θρησκευτικὰ μαθήματα ἐν τῷ δημοτικῷ σχολεῖῳ εἶναι διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους λίαν ἀναγκαῖα· σχολεῖον τοῦ λαοῦ ἄνευ θρησκευτικῆς διδασκαλίας, εἶναι ὡς μύλος ἄνευ ὕδατος· πάντα τὰ μαθήματα σκοπὸν ἔχουσι τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος καὶ τείνουσι νὰ καταστήσωσι τὸν παῖδα ἰκανὸν πρὸς τὸν βίον, ἀλλ' ἡ τῶν ἱερῶν μαθημάτων διδασκαλία ἀποβλέπει εἰς τὸν σχηματισμὸν ὑγιῶν καὶ πρακτικῶν ἀρχῶν, δι' ὧν μορφοῦται ἡ βούλησις καὶ διαπλάττεται ὁ χαρακτήρ. Δὲν ἔχει μεγάλην ἀξίαν τὸ τί γινώσκωμεν, ἀλλὰ τὸ ποιοί τινες εἴμεθα· εἰς αὐτὸ κυρίως συνίσταται ἡ ἀνθρωπίνῃ ἀξία· αἱ λοιπαὶ γνώσεις κατὰ τοσοῦτον ἔχουσιν ἀξίαν, καθ' ὅσον συντελοῦσιν ἐμμέσως πρὸς μόρφωσιν τῆς βουλήσεως.

Δὲν πρέπει ὅμως κατ' ἀρχὴν τὰ θρησκευτικὰ μαθήματα νὰ ἀρχωνται εὐθὺς ἀπὸ τῆς κατωτάτης τάξεως. Περὶ τούτου λεπτομερῶς ἐκτίθεται ἐν τῷ ὁδηγῷ τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου ἔτους. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ὀρθόδοξος ἡμῶν Ἀνατολικὴ ἐκκλησία δέχεται εἰς τοὺς κόλπους τῆς καὶ εὐθὺς ἀπὸ τῆς γεννήσεώς των τὰ τέκνα τῶν χριστιανῶν καὶ διὰ τῶν ἱεροτελεστιῶν καὶ ἁσμάτων καὶ ἑορτῶν συνηθίζει αὐτὰ ἐνώρως εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν καθηκόντων, πολλὰ δὲ ἑορταὶ γίνονται ἀφετηρία τέρψεως γενικῶς τῆς χώρας καὶ κατὰ μέρος τοῦ οἴκου· ἐπειδὴ δὲ πλείστα χριστιανικαὶ ἑορταὶ δημοτελῶς καὶ πανηγυρικῶς ἑορτάζονται, ἅσματα δὲ εἰς κοινὴν γλῶσσαν εἶναι συντεθειμένα πρὸς πανηγυρισμὸν αὐτῶν, ἅτινα ὑπὸ τῶν παιδῶν φάλλονται,

διὰ τοῦτο διὰ εἶναι ἀλισιτελές καὶ ἐν τῇ κατωτάτῃ τάξει νὰ γίνηται ἀρχὴ τῆς διδασκαλίας τῶν ἱερῶν μαθημάτων.

Παραδεχόμενοι δὲ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν ἱερῶν μαθημάτων καὶ εἰς τὴν κατωτάτην τάξιν, ὀφείλομεν νὰ προσέχωμεν, μὴ ἡ θρησκευτικὴ τροφὴ ἢ ἀνώτερα τῆς πνευματικῆς καταλήψεως τῶν πενταετῶν παιδῶν. Διὰ τοῦτο οὐδὲν δογματικόν, οὐδὲν δύσκολον, πρέπει νὰ διηγῆται ὁ διδάσκαλος εἰς τὰ παιδία τῆς τάξεώς του. Μόνον ὄλγαι ἱστορικαὶ σκηναὶ ἐκ τε τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης καὶ μάλιστα αἱ ἀπλούσταται καὶ τερπνόταται πρέπει νὰ ἐξιστορῶνται εἰς αὐτοὺς μὲ τρόπον σαφέστατον καὶ μὲ γλῶσσαν δημοτικὴν ἢ διήγησις δ' αὕτη πρέπει νὰ φέρη τὸν τύπον τῆς ἐκφράσεως τῆς παιδικῆς καταλήψεως, μὲ περιόδους συντομωτάτας, καὶ μὲ γλῶσσαν ἀφελῆ καὶ ἀπέριπτον, παρεμφερῆ πρὸς τὴν γλῶσσαν, ἣν ἡ μήτηρ μεταχειρίζεται εἰς τὰ τοιαύτης ἡλικίας τέκνα.

Τούτων οὕτως ἐχόντων καὶ μόνον κατὰ τὴν 6' σχολικὴν ἐξαμηνίαν ὁ διδάσκαλος δύναται νὰ ἐφαρμόζη τὸ ἐξῆς πρόγραμμα τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

Ἡμερῆς τῆς διδασκαλίας.

Μὴν Μάρτιος.

- Ἐβδομάς 1. Ἡ πρώτη κατοικία τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, ἧτοι ὁ Παράδεισος.
 » 2. Ὁ Ἰωσήφ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ.
 » 3. Πώλησις τοῦ Ἰωσήφ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ.
 » 4. Ὑψωσις τοῦ Ἰωσήφ.

Μὴν Ἀπριλίου.

- Ἐβδομάς 1. Ἐπανάληψις τῶν διδαχθέντων κατὰ τὸν μῆνα Μάρτιον.
 » 2. Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσήφ πορεύονται εἰς Αἴγυπτον.

- Ἑβδομάς 3. Ὁ Ἰωσήφ ἀναγνωρίζεται εἰς τοὺς ἀδελφούς του.
 » 4. Ὁ Ἰωσήφ περιποιεῖται τὸν πατέρα του καὶ τοὺς ἀδελφούς του.

Μῆν Μάιος.

- Ἑβδομάς 1. Ἐπανάληψις τῶν διδαχθέντων κατὰ τὸν μῆνα Ἀπρίλιον.
 » 2. Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου. (25 Μαρτίου)
 » 3. Ἱστορία τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως.
 » 4. Οἱ μάγοι ἔρχονται εἰς προσκύνησιν τοῦ Ἰησοῦ.

Μῆν Ἰούνιος.

- Ἑβδομάς 1. Ἐπανάληψις τῶν διδαχθέντων κατὰ τὸν μῆνα Μάιον.
 » 2. Φυγὴ τοῦ Ἰωσήφ εἰς Αἴγυπτον.
 » 3. Βάπτισις τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ (Θεοφάνεια).
 » 4. Ὑπόδοχὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ. (ἐορτὴ τῶν Βαῖων).

Μῆν Ἰούλιος.

- Ἑβδομάς 1. Ἐπανάληψις τῶν διδαχθέντων κατὰ τὸν μῆνα Ἰούνιον.
 » 2. Τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ.
 » 3. Ἡ ἀνάστασις.
 » 4. Ἐπανάληψις τῆς ὅλης διδαχθείσης ὕλης.

Σ. Αὐτὰ καὶ μόνον πρέπει νὰ διδάσκωνται κατὰ τὴν ἑξαμηνίαν τοῦ πρώτου σχολικοῦ ἔτους. Αἱ ἱστορίαι δὲ αὐταὶ τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης πρέπει νὰ συνδέωνται, ὅπου ἐγχωρεῖ, μὲ τὰ ἄσματα, τὰ κατὰ τὰς ἐορτὰς τῶν Χριστουγένων, καὶ τῶν Ἐπιφανείων καὶ ἄλλων ὑπὸ τῶν παιδῶν, περιερχομένων εἰς τὰς οἰκίας, ἀδόμενα, καὶ μὲ τὰ ἔθιμα τὰ ἐν χρῆσει ὑπὸ τῶν χριστιανῶν. Οὕτω δὲ πως αἱ διδασκαλίαι αὐταὶ συγκεντροῦνται ἐν ταῖς θρησκευτικαῖς συνηθείαις τοῦ λαοῦ καὶ σχηματίζονται παραστατικοὶ πυρῆνες εἰς τὴν συνείδησιν τῶν παιδῶν τῶν θρησκευτικῶν

μαθημάτων. Ἡ διδασκαλία δὲ τῶν ἱερῶν πρέπει νὰ γίνηται δις τῆς ἑβδομάδος καὶ νὰ διαρκῇ οὐχὶ πλέον τῆς ἡμισείας ὥρας. Τὸ ἱερὸν δὲ μάθημα πρέπει νὰ διδάσκηται κατὰ τὴν πρώτην πρωϊνὴν ὥραν μετὰ τὴν προσευχὴν, διότι τότε ὁ νοῦς τῶν παιδῶν εἶναι ἡσυχώτερος καὶ ἐπιτηδειότερος εἰς τὸ προσδέχσθαι, ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ ἐννοεῖν. Ἐν δὲ τῇ διδασκαλίᾳ πρέπει νὰ τηρῆται ἄκρα ἡσυχία καὶ κατάνυξις καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπηται τι δυνάμενον νὰ προξενήσῃ γέλιωτα. Ὁ δὲ διδάσκαλος ὀφείλει μετὰ πολλῆς κατανύξεως νὰ διηγῆται καὶ νὰ ἐρωτᾷ καὶ οὐδέποτε νὰ ὑποπίπτῃ εἰς ἀστεϊότητα.

Μέρος ΣΤ'.—Διδασκαλία τοῦ φρονήματος.

Ὁ παῖς ἀπὸ τῆς τρυφερᾶς αὐτοῦ ἡλικίας φρονηματίζεται διὰ τοῦ καλοῦ παραδείγματος τῶν γονέων, τῶν διδασκάλων καὶ παντὸς μεθ' οὗ οὗτος ἔρχεται εἰς συνάφειαν καὶ σχέσιν· διὰ τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων, διὰ παντὸς μαθήματος καὶ διδασκαλίας ἀναπτυσσοῦσης τὸ πνεῦμα καὶ ἐμμέσως διαμορφούσης τὴν βούλησιν καὶ τέλος διὰ τῶν ἠθικῶν ἱστοριῶν, ἥτοι διὰ τῆς τοῦ φρονήματος διδασκαλίας. Διαλαβόντες περὶ τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων, μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὰς ἠθικὰς ἱστορίας· αὗται δὲ διπλοῦν ἔχουσι σκοπὸν, ἀ' πλουτίζουνε τὸν νοῦν καὶ ἀναπτύσσοσι καὶ β' καθιστῶσι τὸν παῖδα ἱκανὸν νὰ διακρίνῃ τὸ ἀγαθὸν τοῦ κακοῦ, ὥστε τοῦτο μὲν ν' ἀποφεύγῃ, ἐκεῖνο δὲ νὰ στέργῃ καὶ ἐκτελή.

Εἰς τὴν κατωτάτην δὲ τάξιν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, διὰ μακρῶν ἔχομεν ἀποδείξει, ὅτι ἀρμόζουσι μάλιστα οἱ μῦθοι (παράβαλε ὀδηγὸν β' ἔτους.) Οἱ μῦθοι δέ, ὡς ἔχομεν ἐκθέσει αὐτοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχολικῷ ἔτος (σ. 1—64), διδάσκονται κατὰ διττὸν τρόπον· 1) γίνεται διήγησις αὐτῶν κατὰ περιόδους τέλειον ἐνεχούσας καὶ πλήρες νόημα καὶ 2) διδασκαλία αὐτῶν κατὰ στάδια. Ἐνταῦθα ἐν τῷ ἀναλυτικῷ τούτῳ προγράμματι ἀρκοῦμεθα εἰς σύνταξιν προγράμματος τῆς τῶν μῦθων τοῦ Γρίμμ διδασκαλίας, ἀφίνοτες τὸν τρόπον καὶ τὴν μέθοδον νὰ ἐκμάθῃ ὁ φιλόπονος διδάσκαλος ἐν τῷ ἡμετέρῳ ὀδηγῷ τοῦ Α' καὶ Β' σχολικοῦ ἔτους. ¹

¹ Τοὺς μῦθους τούτους τοῦ Γρίμμ ἔχομεν ἐκθέσει καὶ ἐν ἰδίῳ τεύχει πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙΩΝ ΤΟΥ ΓΡΙΜΜ

Μὴν Ὀκτώβριος.

Ἑβδομάς 1 καὶ 2. 1) Παραμύθιον πρῶτον.—*Τὰ τέλληρα τοῦ Θεοῦ.* Διήγησις ὑπὸ τοῦ διδασκάλου· διήγησις ὑπὸ τῶν παιδῶν· ἀσκήσεις τῶν παιδῶν εἰς τὸ διηγεῖσθαι.— Διδασκαλία τοῦ πρώτου παραμυθίου. (ὁδηγός, σελ. 1—5).

» 3 καὶ 4. 2) Παραμύθιον δεύτερον.—*Τὸ γλυκὸ ριζόγαλο,* ὡς ἄνωθεν. Διδασκαλία τοῦ δευτέρου παραμυθίου. (ὁδηγός, σελ. 5—7).

Μὴν Νοέμβριος.

Ἑβδομάς 1 καὶ 2. 3) Παραμύθιον τρίτον.—*Ἡ Δράκαινα.* Διήγησις καὶ Διδασκαλία τοῦ τρίτου παραμυθίου. (ὁδηγ. σελ. 7—11.).

» 3 καὶ 4. 4) Παραμύθιον τέταρτον.—*Ἀχρρορ, Ἀρθραξ καὶ Φασήλορ.* Διήγησις καὶ διδασκαλία (ὁδηγός, σελ. 11—14).

Μὴν Δεκέμβριος.

Ἑβδομάς 1 καὶ 2. 5) Παραμύθιον πέμπτον.—*Οἱ ἐπιτήδειοι (πονηροί).* Διήγησις καὶ διδασκαλία (ὁδηγ. σ. 14—18).

» 3 καὶ 4. 6) Παραμύθιον ἕκτον.—*Ὁ θάνατος τῆς Ἀλεκτορίδος.* Διήγησις καὶ διδασκαλία (ὁδηγός, σελ. 18—21).

Μὴν Ἰανουάριος.

Ἑβδομάς 1 καὶ 2. 7) Παραμύθιον ἕβδομον.—*Ὁ λύκος καὶ τὰ ἐπὶ αἰγίδια.* Διήγησις καὶ διδασκαλία (ὁδηγός, σελ. 21—27).

Ἑβδομάς 3 καὶ 4. 8) Παραμύθιον ὄγδοον.—*Ὁ λύκος καὶ ἡ Ἀλώπηξ.* Διήγησις καὶ διδασκαλία (ὁδηγ. σ. 28—30).

Μὴν Φεβρουάριος.

Ἑβδομάς 1 καὶ 2. 9) Παραμύθιον ἕνατον.—*Ὁ βασιλικὸς καὶ ἡ ἄρκτος.*— Διήγησις καὶ διδασκαλία (ὁδηγός, σελ. 30—34).

» 3 καὶ 4. 10) Παραμύθιον δέκατον.—*Ὁ Ἀετᾶκης.* Διήγησις καὶ διδασκαλία. (ὁδηγ. σελ. 2. 34—38).

Μὴν Μάρτιος.

Ἑβδομάς 1 καὶ 2. 11) Παραμύθιον ἑνδέκατον.—*Οἱ μουσικοὶ τῆς πόλεως τῶν Θεβῶν.* Διήγησις καὶ διδασκαλία. (ὁδηγ. σελ. 38—43).

» 3 καὶ 4. 12) Παραμύθιον δωδέκατον.—*Ὁ πτωχὸς καὶ ὁ Πλούσιος.* Διήγησις καὶ διδασκαλία. (ὁδηγός, σελ. 43—48).

Μὴν Ἀπρίλιος.

Ἑβδομάς 1 καὶ 2. Ἐπανάληψις τῆς διηγήσεως καὶ διδασκαλίας τοῦ α' καὶ β' παραμυθίου. Συναγωγή τῶν ἠθικῶν καὶ ἠρησκευτικῶν προτάσεων. (ὁδηγ. σελ. 48—50).

» 3 καὶ 4. Ἐπανάληψις τῆς διηγήσεως καὶ διδασκαλίας τοῦ ζ' καὶ η' παραμυθίου. Συναγωγή κτλ.

Μὴν Ἰούνιος.

Ἑβδομάς 1 καὶ 2. Ἐπανάληψις τῆς διηγήσεως τῆς διδασκαλίας τοῦ θ' καὶ ι' παραμυθίου. Συναγωγή κτλ.

» 3 καὶ 4. Ἐπανάληψις τῆς διηγήσεως καὶ διδασκαλίας τοῦ ια' καὶ ιβ' παραμυθίου. Συναγωγή κτλ.

Σημ. Ἡ διήγησις καὶ διδασκαλία τῶν παραμυθίων πρέπει νὰ γίνηται 1 ὥραν καθ' ἑκάστην.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

ΔΙΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ

Ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις γινώσκουσα, ὅτι διὰ τῶν δημοδιδασκάλων δύνανται πολλαὶ καὶ ὠφέλιμοι γνώσεις νὰ μεταδοθῶσιν εἰς τὸν λαόν, καταφεύγει ἀπὸ τινος χρόνου εἰς τὸ ἐξῆς μέτρον. Ἀποστέλλει εἰς τὰς ἐπαρχίας, αἵτινες ποιοῦνται χρῆσιν τῶν νέων πρὸς γεωργίαν μηχανεμάτων, ἐκείνους ἐκ τῶν δημοδιδασκάλων, οἵτινες ἔχουσι κλίσιν εἰς τὴν θεραπείαν τῆς γῆς. Ἀφοῦ δ' ἐκεῖ λάβωσι πείραν τῶν νέων τῆς καλλιέργειας μεθόδων, ἡ κυβέρνησις μετατίθησι πάλιν μετὰ τινα χρόνον αὐτοὺς εἰς τὰς ἐπαρχίας ἐκείνας, αἵτινες εἴτε ἐξ ἀγνοίας, εἴτε ἐκ κακῆς ἐξέως ἀρνοῦνται νὰ μεταβάλλωσι τὸν παλαιὸν τρόπον τῆς γεωργίας. Οὗτοι δὲ ἐκεῖσε μεταβαίνοντες διὰ τῆς καθ' ἡμέραν ἀναστροφῆς μετὰ τῶν χωρικῶν κατορθοῦσι νὰ μεταβάλλωσι τὰς κακὰς τούτων ἐξεις καὶ νὰ εἰσάγωσι κατὰ μικρὸν τὰ νέα γεωργικὰ ὄργανα καὶ σκεύη, αὐτοὶ γινόμενοι ὁδηγοὶ εἰς τὴν χρῆσιν τούτων. Διὰ τοῦ ἐξαιρέτου δὲ τούτου μέτρου κατορθοῖ ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις νὰ βελτιῶσιν τὴν γεωργίαν καὶ νὰ καθιστᾷ αὐτὴν ὀσημέραι παραγωγικωτέραν. Οὕτω δὲ οἱ δημοδιδάσκαλοι γίνονται οὐ μόνον παιδευταὶ τῶν τέκνων τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐνήλικας ὠφελοῦσι, καθιστάμενοι ὄργανα τῆς μεταδόσεως τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας. Ἡμεῖς δὲ ἐνταῦθα δὲν ἠδυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν ὁμοίον τι μέτρον πρὸς διάδοσιν τοιούτων κοινωφελῶν γνώσεων εἰς τὸν λαὸν διὰ τῶν δημοδιδασκάλων; Ἄλλοτε, ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Καποδιστρίου καὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ὁθωνος τὰ τοιαῦτα ἐφείλκουν τὴν προσοχὴν τῶν τὰ κοινὰ διαχειριζομένων, καὶ οἱ δημοδιδάσκαλοι παρ' ἡμῖν πολλὰς βελτιώσεις εἶχον ἐπενέγκει εἰς τὴν γεωργίαν καὶ εἰς ἄλλας τέχνας δι' ὑποδείξεως καὶ διδασκαλίας. Ἀλλὰ τότε ἐν τοῖς διδασκαλείοις ἐκείνοις ἐδιδάσκοντο ἱκαναὶ γεωργικαὶ γνώσεις, καὶ οἱ δημοδιδάσκαλοι ἐκεῖνοι ἐξήρχοντο ἐκ τῶν παιδευτικῶν ἐκείνων φυτωρίων κατηρητισμένοι διὰ πολλῶν πρακτικῶν γνώσεων. Σήμερον ἄμως ἐν τοῖς διδασκαλείοις ἡμῶν τὰ γεωργικὰ μαθήματα θεωροῦνται ὡς μικρᾶς ἀξίας, ἢ καὶ οὐδὲν διδάσκονται, διότι ἔλειψεν ἀπὸ τῶν κυβερνώντων τὴν Ἑλλάδα πᾶσα μέριμνα περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς χώρας ταύτης. Ἡ κυβέρνησις τοῦ Καποδιστρίου καὶ Ὁθωνος ἦτο κυβέρνησις πα-

τρικὴ ἐξῆται νὰ βελτιώσῃ τὴν γεωργίαν καὶ τὰς ἄλλας τέχνας καὶ νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν τῶν Ἑλλήνων εἰς ἐλεύθερα καὶ ἀνεξάρτητα ἐπαγγέλματα. Διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῷ νόμῳ τῆς 6 Φεβρουαρίου τοῦ 1834 ἡ ἀντιβασιλεία ἐθέσπισε νὰ δίδωνται εἰς τὸν δημοδιδάσκαλον «καὶ δύο στρέμματα τοῦλάχιστον κήπου ἢ καλλιεργησίμου γῆς πρὸς ἐπιχαρπῖαν του.» (ἄρθρ. 24). Ἡ κοινωφελὴς αὕτη τοῦ Νόμου ἐκείνου διάταξις ἔπεσεν εἰς ἀχρηστίαν ἀπὸ τῆς μεταπολιτεύσεως καὶ σήμερον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἐν ἀληθείᾳ ὅτι οὐδεὶς δημοδιδάσκαλος καλλιεργεῖ οὐδὲ σπιθαμὴν γῆς. Διὰ τοῦτο συνίσταμεν εἰς τὴν Κυβερνήσιν πρὸς βελτιώσιν τῆς παρ' ἡμῖν γεωργίας τὸ μέτρον τοῦτο τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως. Ἄς ἐπαναφέρῃ πάλιν εἰς ἐνέργειαν τὸ λησμονηθὲν ἐκεῖνο ἄρθρον τοῦ Νόμου περὶ Δημοτικῶν σχολείων, καὶ ἄς διατάξῃ τὴν διδασκαλίαν τῆς γεωργίας ἐν τοῖς διδασκαλείοις σκοπιμωτέραν καὶ κανονικωτέραν. Ἄς μάθῃ ἡ Κυβέρνησις ὅτι οὐχὶ διὰ νόμων πολλῶν μεταμορφοῦται καὶ ἀναπλάττεται ὁ λαός, ἀλλὰ διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ παραδείγματος. Ἄς στρέψῃ τὴν προσοχὴν τοῦ λαοῦ εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὰς τέχνας καὶ θέλει κατορθώσῃ πολὺ πλείονα καλὰ ἢ ὅσα νόμοι σοφοὶ ὑπόσχονται. Πατάξατε, ὑπουργοί, τὴν θεσιθηρίαν, ἀλλὰ παιδαγωγήσατε πρότερον τὸν λαὸν καὶ συνθέσατε εἰς τὴν ἐργασίαν. Ὁ παῖς βλέπων τὸν διδασκαλὸν τοῦ καλλιεργοῦντα τὴν γῆν, θέλει τὸν μιμηθῆ, καὶ θέλει ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας λάβει ἐνδιαφέρον εἰς τὴν γεωργίαν. «Οὐδὲν ἄλλο χαρακτηρίζει τὴν μόρφωσιν τοῦτε ἀτόμου καὶ τοῦ ἔθνους, ὅσον τὰ ἀντικείμενα, ἃ κατ' ἐξοχὴν ἐπισπῶνται τὴν προσοχὴν αὐτῶν.» (Ὅποια ἄττα γὰρ ἂν τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν ἀνθρώπων ἦ, τοιοῦτον ἀνάγκη καὶ τὸ φρόνημα ἔχειν).

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Σεβαστέ μοι,

Παρακαλῶ, δημοσιεύσατε εἰς τὸ ἐξαιρετικὸν περιοδικόν, τὸ ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως τελεσφόρως ἐργαζόμενον, τὰ ὀλίγα ταῦτα περὶ τῆς ὠφελείας τῶν φυσιογνωστικῶν μαθημάτων.

Τίς ὁ σκοπὸς καὶ ἡ ὠφέλεια τῶν φυσιογνωστικῶν μαθημάτων;

Ὁ Σκοπὸς τῶν μαθημάτων τούτων εἶνε πολυειδής, ἡ δὲ γνώσις αὐτῶν πολλαχῶς ὠφελεῖ,

α) Τὰ φυσιογνωστικὰ ταῦτα μαθήματα ἀπαλλάττουσι τὸν νοῦν τοῦ παιδὸς ἐκ τῶν δεισιδαιμονιῶν, (αἵτινες μεγίστης βλάβης πρόξενον γίνονται), διότι διδάσκουσι εἰς τοὺς παῖδας τοὺς νόμους τῆς συναρμογῆς κατ' αἴτιον καὶ αἰτιατὸν καὶ ἐξηγοῦσι τὰς αἰτίας τῶν διαφορῶν ἐν τῇ φύσει γιγνομένων· διὰ τούτου δὲ συνειθίζουσι οἱ παῖδες νὰ θεωρῶσιν πολλὰ φυσικὰ φαινόμενα ὡς ἀπόρροια τῶν νόμων τῆς φύσεως, καὶ οὐχὶ ὡς ὑπερφυσικά.

β) Σπουδαίαν ὠφέλειαν παρέχουσι ταῦτα, διότι ἐθίζουσι τοὺς παῖδας εἰς τὸ καλῶς σκέπτεσθαι καὶ εἰς τὴν ἀκριβῆ παρατήρησιν, ἐπομένως περικλείουσι τούτους ἐντὸς τῆς πραγματικότητος καὶ ἑυθυμίζουσι τὰς πτήσεις τῆς φαντασίας συμφώνως πρὸς τὰ πράγματα, τουτέστι ἐμποδίζουσι τὴν φαντασίαν τοῦ νὰ παριστᾷ πράγματα τερατώδη.

γ) Ἡ καλὴ διδασκαλία τῶν μαθημάτων τούτων ἐμπνέει θεσεβείαν, διότι μία ἐκ τῶν πηγῶν τῶν ἀναβλυζουσῶν τὰ θρησκευτικὰ συναισθήματα εἶνε ἡ φύσις. Πᾶς δ' σπουδάζων ταύτην παρατηρεῖ, ὅτι ἀπὸ τοῦ μεγίστου μέχρι τοῦ σμικροτάτου ἐπικρατεῖ κάλλος, τάξις, ἁρμονία καὶ σκοπός, ὥστε αἱ ἰδιότητες αὗται ἐξεγείρουσι τὸν θαυμασμὸν ἐν τῇ συνειδήσει αὐτοῦ καὶ τὴν ὑπαρξίν ὄντος τελειοτάτου καὶ παντοδυναμου. Τούτου ἕνεκα παρατηροῦμεν, ὅτι πάντες οἱ βαθέως ἐξετάζοντες τὴν φύσιν, ὑπῆρξαν θεοσεβέστατοι.

δ) Τετάρτην ὠφέλειαν παρέχουσι, διότι δι' αὐτῶν κατανοεῖ ὁ παῖς τὰ περίξ ἀντικείμενα· ὠφελεῖται δὲ ἐκ τῆς γνώσεως ταύτης, διότι καθὼς ὁ ἄνθρωπος, ὅταν εὔρεθῇ εἰς συναναστροφὴν ἀποτελουμένην ἐξ ἀνθρώπων ὅλως ἀγνώστων, κατέχεται ὑπὸ λυπηροῦ συναισθήματος, οὕτω καὶ μεταξὺ τῶν περίξ ἀντικειμένων εὕρισκόμενος καὶ ἀγνοῶν αὐτά.—

ε) Πέμπτην καὶ τελευταίαν ὠφέλειαν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος χρησιμοποιεῖ τὴν φυσικὴν δύναμιν εἰς τὸν βίον, διότι ἡ μὴ χρησιμοποίησις φέρει πτωχείαν, ἐμποδίζει τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν, καὶ ἐν γένει γίνονται αἰτία τῆς πολιτικῆς ἀδυναμίας.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ 18 Φεβρουαρίου 1887.

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΛΟΥΤΣΟΣ.

Δημοδιδάσκαλος τῆς νέας μεθόδου

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

1) Φυσικὴ ἱστορία, ἧτοι Γεωλογία, Ὀρυκτολογία, Φυτολογία καὶ Ζωολογία ὑπὸ Εἰσαταθίου Γ. Πονηροπούλου καθηγητοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις Διδασκαλείου καὶ τοῦ Ἀρσακείου Παρθεναγωγείου, συμφώνως τοῖς ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς ἐκπαιδεύσεως διατεταγμένοις πρὸς χρῆσιν τῶν γυμνασίων, ἐλληνικῶν σχολείων καὶ παρθεναγωγείων. Ἐν Ἀθήναις τύποις Γ. Σταυριανοῦ 1887. Τιμᾶται δραχ. 6.

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Πονηροπούλου συνίσταται εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ διδασκάλους ὡς λίαν μεθοδικῶς συντεταγμένον καὶ περιέχον ὅσα θεωροῦνται ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα ἐν τῇ σπουδῇ τῶν ἀνωτέρω μαθημάτων.

2) Κανονισμὸς τοῦ ἐν Βόλῳ ἰδιωτικοῦ ἐκπαιδευτηρίου Ν. Δ. Νίκας ἰδρυθέντος κατὰ Σεπτέμβριον 1885 ἐγκρίσει τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας· ἐν Βόλῳ τύποις «Θεσσαλίας» 1886.

Ὁ κ. Νίκας εἰς τῶν ἀρίστων τοῦ διδασκαλείου Ἀθηνῶν ἀποφοίτων διδασκάλων εἶναι γνωστὸς διὰ τε τὸ εὐμέθοδον καὶ παιδαγωγικὸν αὐτοῦ, φέρει δὲ προσόντα ἱκανοῦ καὶ εὐσυνειδήτου διδασκάλου, καταλλήλου δὲ πρὸς τὸ ἔργον, εἰς ἃ ἐκλήθη, τῆς διαπαιδαγωγήσεως τῆς νεολαίας. Θεωροῦμεν εὐτύχημα, ὅτι τοιοῦτοι διδάσκαλοι τοσούτω καλῶς μεμορφωμένοι ἀναδέχονται τὴν ἴδρυσιν ἰδιωτικῶν σχολείων, καὶ μετὰ πεποιθήσεως συνίσταται αὐτὸν καὶ τὸ ἐκπαιδευτήριον αὐτοῦ εἰς τοὺς φιλομούσους κατοίκους τοῦ Βόλου.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΝ

— Πολλαχόθεν πέμπονται ἡμῖν δίκαια παράπονα τῶν δημοδιδασκάλων κατὰ τῶν δημάρχων, ἀρνούμενων νὰ πληρώσωσι τὸ προϋπολογισθὲν ἐνοίκιον εἰς αὐτοὺς καὶ παντοιοτρόπως βασανιζόντων. Ἐν τινι π. χ. κομποπόλει τῆς ἐπαρχίας Βόλου ὁ δημοδιδάσκαλος ἐνφκίασεν ἀντὶ δραχ. 20 μικρὰν τινα οἰκίαν, ὃ

δὲ κ. Δήμαρχος ὀρίζει πρὸς πληρωμὴν μόνον 10, ἐνῶ ἀντὶ τοσούτου οὐδὲ καλύθῃν δύναται τις νὰ ἐνοικιάσῃ. Ἐπειτα ἀφίνει, πρὸς τιμωρίαν φαίνεται τοῦ παραινέθοντος δημοδιδασκάλου, ἀπλήρωτα τέσσαρα μῆνια ἐνοικίου παρελθόντος ἔτους ἐπὶ τῇ προφάσει, ὅτι ταῦτα δὲν ἔχουσι προϋπολογισθῆναι ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ Δήμου! Κύριε Ὑπουργέ, ἀποφασίσατε, ἕως ὅτου εἶναι ἀκόμη καιρός, νὰ περισώσῃτε τὰ ναύγια τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσως, φροντίζοντες περὶ τῶν δυστυχῶν δημοδιδασκάλων καὶ ἀποδίδοντες ἐκάστην αὐτῶν τὴν δέουσαν ὑποστήριξιν ἐν τῇ ἀπονομῇ τῆς δικαιοσύνης, εἰ δὲ μή, μετ' ὀλίγον δὲν θὰ ἔχητε πλέον δημοδιδασκάλους. Ἴδού τί ὁ ἀδικούμενος διδάσκαλος γράφει ἡμῖν. «Διορισθεὶς ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου ἐξήτησα οἰκίαν πρὸς ἐνοικίασιν καὶ εὔρον τοιαύτην ἀντὶ δραχμῶν 20 κατὰ μῆνα· συνελθὼν κατόπιν τὸ δημοτικὸν συμβούλιον ἐψήφισεν ἐνοικίον τῆς κατοικίας μου δρ. 40 καὶ μόνον διὰ τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ 1887, διὰ τοῦ ἐπαρῆλθόντος δὲ 4 μῆνας τοῦ 1886 δὲν ἐψήφισεν εἰσέτι τίποτε· λαμβάνω τὸν μισθὸν μου καὶ πληρόνω ἐξ αὐτοῦ κατὰ μῆνα δραχ. 20 δι' ἐνοικίον καὶ ἔχω νὰ λάβω τὰς ψήφισθείσας 40 δραχμάς!!»

— Γράφουσιν ἐκ Ζαρούχλης τῶν Καλαβρῶτων τὰ ἑξῆς, ὧν τὴν θεραπείαν ζητοῦμεν παρὰ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς ἐκπαίδευσως, ἐὰν τὸ πράγμα ἔχει, ὡς ἐκτιθεταί, καὶ δὲν εἶναι καὶ αὐτὸ ἐκ τῶν συνήθων τοῖς Δημάρχοις τερτιπίων πρὸς βλάβην τοῦ δημοδιδασκάλου ἕνεκα λόγων προσωπικῶν.

«Ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1886 διωρίσθη δημοδιδάσκαλος εἰς τὸ χωρίον μας δ κ. Ἀπόστολος Οἰκονομόπουλος. Οὗτος μετέβη εἰς τὸ ἐπαρχεῖον Καλαβρῶτων, ὠρίσθη, ἦλθεν εἰς τὸ χωρίον μας, παρέλαβε δὴθεν τὸ σχολεῖον καὶ ἀμέσως ἀνεχώρησεν, ἐπιστρέψας καὶ καλλιερῶν τὰ ἐν Αἰγείρᾳ κτήματά του, οὐδέποτε διδάξας. Τὴν πράξιν κατηγορεῖται καὶ εἰς τὸν ἐπαρχὸν καὶ εἰς τὸ ὑπουργεῖον. Ἐν τούτοις, οὐ μόνον οὔτε φωνὴ οὔτε ἀκρόασις ἐδόθη, ἀλλὰ μ' ὄλην τὴν ἀρνησιν τοῦ δημάρχου τοῦ νὰ ἐπιθεωρήσῃ τὰς μισθοδοτικὰς καταστάσεις του, ὁ ἐπαρχὸς Καλαβρῶτων ἐξέδοτο τὰ χρηματικὰ ἐντάλμα, ὃ δ' αὐτόθι ταμίαις τὸ ἐπλήρωσε. Σχόλια τοῦ πράγματος θεωροῦμεν περιττά. Τὰ γεγονότα ἔχουσιν ὡς ἀνωτέρω. Ὁ δημοδιδάσκαλος Οἰκονομόπουλος οὐδέποτε ἐδίδαξεν, ὁ δήμαρχος πολὺ δικαίως δὲν ἐθεώρει τὰς καταστάσεις του· ἐν τούτοις ὁ ἐπαρχὸς τὰς ἐθεώρησεν, ὁ ταμίαις τὰς ἐπλήρωσε καὶ ἡμεῖς οἱ ἄθλιοι χωρικοὶ ἔχομεν σχολεῖον, πληρόνομεν δημοδιδάσκαλον, ἀλλὰ τὰ τέκνα μας δὲν διδάσκονται. Κατηγορεῖται τὸ πράγμα εἰς τὸ ὑπουργεῖον, ἀλλὰ πῶς εἰσηκούσθησαν τὰ παράπονά μας, τὰ εἶδατε.

Περὶ τοῦ νόμου τῶν διδακτικῶν βιβλίων καὶ τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων.

— Ὁ ἑλληνικὸς διδασκαλικὸς σύλλογος κατὰ τὰς συνεδρίας αὐτοῦ, τοῦ μηνὸς Μαρτίου, προέβη εἰς ἀποφάσεις σπουδαίας ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς παιδείας. Δι' ὑπομνήματος περιέχοντος ἀκαταμάχητα ἔκ τε τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς σχολικῆς νομοθεσίας τῶν εὐηγμένων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, ἀποκρούει τὸν παράλογον

πρωτότυπον καὶ φωτισθεστικὸν νόμον περὶ διδακτικῶν βιβλίων τῆς μέσης καὶ κατωτέρας ἐκπαίδευσως, παρακινεῖ τὴν κυβέρνησιν εἰς τὴν κατάργησιν τοῦ διαγωνισμοῦ καὶ ὑποβάλλει ἀρίστους παρατηρήσεις περὶ βελτίονος διατάξεως τῶν σχολικῶν βιβλίων. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο τυπωθὲν ἐπεδόθη ὑπὸ ἐπιτροπείας εἰς τὸν κ. Ὑπουργὸν τῆς Ἐκπαίδευσως, εἰς ὃν ἐγένοντο καὶ προσφορικῶς αἱ δέουσαι παρατηρήσεις καὶ ἐξηγήσεις. Ὁ κ. Ὑπουργὸς εἶπεν εἰς τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπείας, ὅτι καὶ αὐτὸς παρετήρησε τὰς ἀνωμαλίας καὶ ἀτόπους διατάξεις τοῦ νόμου τούτου, καὶ ὅτι σκοπεῖ νὰ διατάξῃ ἐπὶ δικαιότερων καὶ ἐθνωφελεστέρων βάσεων ἄλλον νόμον, ὃν θὰ ὑποβάλλῃ ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τῆς Βουλῆς.

— Καὶ κατὰ τῆς ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Ἐκπαίδευσως νομοθετικῆς ἐργασίας, δι' ἧς καταργοῦνται τὰ θρησκευτικὰ μαθήματα ἐκ τῶν γυμνασίων τοῦ Κράτους, γενναίως ἀντεπεξῆλθεν ὁ Ἑλληνικὸς διδασκαλικὸς σύλλογος δι' ὑπομνήματος ἐγχειρισθέντος ὡσαύτως τῷ κ. Ὑπουργῷ τῆς Ἐκπαίδευσως ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἐπιτροπείας. Πρὸς τούτῳ τῷ συλλόγῳ γενναίως προησπίσατο τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ὁμοφώνως καὶ ὁμοψήφως ὑποδείξασα εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ τόπου τὸ βλαβερὸν εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος τῆς καταργήσεως τῶν ἱερῶν μαθημάτων. Ὁ κ. Ὑπουργὸς τῆς Ἐκπαίδευσως εἶπεν εἰς τὴν ἐπιτροπείαν τοῦ συλλόγου, ὅτι ἡ τοιαύτη κατάργησις, τῶν ἱερῶν μαθημάτων ἦτο ἐν σχεδίῳ νόμου μόνον καταγεγραμμένη, ὅτι οὐδ' αὐτὸς, καί ὡς χριστιανὸς καὶ ὡς Ἑλληὴν ὑπουργός, ταύτην παραδέχεται καὶ ὅτι τὸ τμήμα τῆς μέσης ἐκπαίδευσως εἰσηγήσατο μόνον ἄφ' ἑαυτοῦ τὴν γνώμην ταύτην. Παρακαλοῦμεν τὴν Ἱερὰν Σύνοδον καὶ τὸν διδασκαλικὸν σύλλογον μεριμνῶντας περὶ τῆς θρησκευτικῆς ἐκπαίδευσως τοῦ λαοῦ, νὰ μὴ παύωσιν ἀγρυπνοῦντες, ἵνα μὴ ἀσεβῆ νομοθετήματα ἀνωτάτων ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἐκπαίδευσως μολύνωσι τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν τῆς πατρίδος. Ἐνταῦθα δὲ τοῦ λόγου γενόμενοι δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποκρούσωμεν τὴν ἐκπληξιν ἡμῶν διὰ τὸ τόλμημα τοῦτο τοῦ τμήματος (ἔστω!) τῆς μέσης ἐκπαίδευσως, διότι δὲν ἐνοοῦμεν πρὸς τίνα ἄλλον σκοπὸν ὑφίσταται τὸ ὑπουργεῖον τῆς Ἐκπαίδευσως καὶ τῶν Ἑκκλησιαστικῶν, εἰ μὴ ὅπως φροντίξῃ περὶ ὑγίαινουσῆς διδασκαλίας, ἀποκρούῃ δὲ ἐπιστήμης ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ θέσεως ἀντιχριστιανικὰ καὶ νοσηρὰ ἔξωθεν ἐπερχόμενα τολμήματα. Μήπως δὲν εἶναι καθήκον τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς Κυβερνήσεως νὰ προσέχη, ἵνα μὴ διορίξῃ προΐσταμένους τῆς ἐκπαίδευσως ἐν τῇ κεντρικῇ ὑπηρεσίᾳ ἀνθρώπους ἀδοκίμους καὶ περὶ τὴν πίστιν κλονουμένους; δὲν ἀρμόζει ἐνταῦθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἔβαλον τὸν λύκον νὰ φυλάττῃ τὰ πρόβατα; Οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι, ὡς δημόσιοι λειτουργοὶ, μεγάλῃν βλάβην ἐπιφέρουσιν εἰς τὸ ἔθνος διὰ τῆς ἀκρισίας, τοῦ ἐγωῖσμοῦ καὶ τῆς ἀσεβείας αὐτῶν καὶ γίνονται αἱτιοὶ ἵνα ὁ ἔσως καὶ ἔξω ἑλληνισμὸς ἀποστραφῶσι κυβέρνησιν τοιαύτην διὰ τῶν ὑπαλλήλων τῆς τολμῶσαν ἀσεβῆ καὶ ἀνθελληνικὰ, ἄξια τῶν χρόνων τοῦ Νέρωνος

καὶ Ἰουλιανοῦ καὶ οὐχὶ ὑπουργῶν χριστιανῶν, ὀρκισθέντων νὰ φυλάττωσι καὶ ὑπερασπίζωνται τὴν καθεστῶσαν θρησκείαν. Τί ὠφελήθη ἐκ τῶν τοιούτων ὑπαλλήλων ἢ ἐνεστῶσα κυβέρνησις; Ἐξηγέρθησαν κατ' αὐτῆς καὶ ὁ ἱερός κληρὸς καὶ οἱ παντός βαθμοῦ διδάσκαλοι, ὁ δὲ κ. πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἀπέκτησεν ἐχθροὺς σπουδαίους, οἵτινες διὰ τῆς θέσεως αὐτῶν μεγάλως ἐπιδρῶσιν εἰς τὴν τοιάνδε ἢ τοιάνδε πολιτικὴν τοῦ τόπου διοίκησιν. Ἐὰν ἡ φωνὴ ἡμῶν ἦτο δυνατόν νὰ ἀκουσθῆ παρὰ τοῦ κ. Τρικούπη, ἤθελε βαθῆως, ὡς φρονοῦμεν, οὗτος λυπηθῆ, καὶ ἤθελε καταρασθῆ τὴν ὥραν ἐκείνην, καθ' ἣν κ ο λ α κ ε ί α ι ς καὶ εὐτελέσι καὶ ἀ μ φ ι θ ὀ λ ο ι ς ὑπηρεσίαις ἐν ἰ ὠ ν χαριζόμενος, προσέλαβεν αὐτοὺς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κράτους καὶ διὰ τῆς ἐμπιστοσύνης του ἐτίμησε, λησμονήσας ὅτι ἄνθρωποι ἀφ' ἑαυτῶν ὄντως ἀνάξιοι καὶ ἄπειροὶ βλάπτουσι καὶ τὴν πολιτείαν καὶ τοὺς διορίζοντας αὐτοὺς, πρῶτοι δὲ οὔτοι ἐν ταῖς ἀτυχίαις των θά τοὺς ἐγκαταλείψωσι καὶ θὰ προσκολληθῶσιν ἄλλοις κυρίως. Γίνονται οἱ ὄνοι ἵπποι διὰ ψηφισμάτων καὶ διαταγμάτων;

Τοιοῦτοι δὲ ἀνθρώποις ὁ κ. Τρικούπηρ δ ο λ ῖ ω ς καὶ σ κ ο π ῖ μ ω ς ἐνεργοῦσιν ἀκούων, ἀπεμάκρυνε, καὶ ἀπομακρύνει ὁσημέραι ἀνθρώπους ἀφοσιωθέντας ἀπὸ νεότητος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος καὶ πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως ὑπὲρ ταύτης μοχθήσαντας, γενόμενος αἴτιος διὰ τοῦτου νὰ παραμεληθῆ τὸ δημόσιον καθήκον καὶ καταπέσῃ τὸ γόητρον καὶ τὸ σέβας, τὸ ὅποτον ἔχει ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς εἰς τοὺς ἐργαζομένους καὶ πονοῦντας ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν τέκνων αὐτοῦ.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΝ

Γερμανία.— Ἀγγέλλεται ὅτι διελύθη τὸ πρότυπον δημοτικὸν σχολεῖον, τὸ ὅποτον εἶχεν ἰδρῶσει ὁ Stöy ἐν Ἰένῃ πρὸς ἄσκησιν τῶν παιδαγωγῶν καὶ διδασκάλων καὶ ἐν ᾧ ἡ διδασκαλία ἐγένετο κατὰ τὰς διδασκαλικὰς ἀρχὰς τοῦ Ἑρβάρτου.

λώνης καὶ Φαρισαῖος. 5) Ὁ Ἀποστόλης κατασκευάζει σκηνήν· μεταφέρει ἐντὸς αὐτῆς τὰς τροφὰς καὶ τὰ ἄλλα πράγματα. 6) Σκέψις περὶ κατασκευῆς μονίμου οἰκίας.

Κεφάλαιον ΚΔ'. 1) Ὁ Ἀποστόλης ἐξέρχεται εἰς κυνήγιον· καταδίδωκε λαγῶν, ὅστις εἰσχωρεῖ εἰς ὄπῃν. 2) Ὁ Ἀποστόλης εἰσέρχεται διὰ τῆς ὄπῆς καὶ ἀνακαλύπτει σπήλαιον· περιγραφή τοῦ σπηλαίου. 3) Ὁ Ἀποστόλης καθίστησι κατοικήσιμον τὸ σπήλαιον· μεταφέρει εἰς αὐτὸ τὰ πράγματά του· κατασκευάζει θύραν εἰς τὸ σπήλαιον ἄρχονται αἱ βροχαί.

Κεφάλαιον ΚΕ'. 1) Αἱ τροφαὶ ἄρχονται ἐκλείπουσαι. 2) Αἱ δύο πηγαὶ τῆς τροφῆς τοῦ Ἀποστόλη· τὰ ξυλοκόπα πτηνά. 3) Ὁ Ἀποστόλης συλλαμβάνει ψιττακὸν καὶ διδάσκει αὐτὸν νὰ ἐκφωνῆ λέξεις. 4) Ἡ τροφή κρεάτων βλάπτει τὴν υγίαν τοῦ Ἀποστόλη.

Κεφάλαιον ΚΣΤ'. 1) Ὁ Ἀποστόλης περιηγεῖται τὴν χώραν καὶ ἐξετάζει αὐτήν· ἀνάβασις εἰς τὸ ὄρος· ὁ ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ὀρίζων. 2) Σκέψις τοῦ Ἀποστόλη νὰ κατασκευάσῃ λέμβον καὶ περαιωθῆ εἰς τὴν ἀπέναντι ξηράν· ἡ πίστις πρὸς τὸν Θεὸν ἐνισχύει αὐτὸν εἰς τὴν σκέψιν του ταύτην. 3) Προσευχὴ πρὸς τὸν Θεόν.

Κεφάλαιον ΚΖ'. 1) Τὸ κυνήγιον τῶν ἀγρίων αἰγῶν καὶ κίνδυνος ἐκ τούτου. 2) Ὁ Ἀποστόλης συλλαμβάνει αἶγα πληγώσας αὐτὴν εἰς τὸν πόδα μὲ τὸ ὄπλον του· θεραπεύει αὐτὴν καὶ ἐξημερώνει. 3) Σχηματίζει αἰπόλιον· τέχνασμα πρὸς σύλληψιν αἰγῶν. 4) Κατασκευάζει μάνδραν.

Κεφάλαιον ΚΗ'. 1) Αἱ παιδικαὶ τοῦ Ἀποστόλη ἐνασχολήσεις εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Νικοδήμου· ὠφέλεια αὐτῶν· βοηθεῖται ὑπὸ τῶν γνώσεων τούτων νὰ πλέξῃ κοφίνους. 2) Κατασκευὴ σχοινίων, καλάθιων καὶ κινύρων πρὸς σύλληψιν ἰχθύων. 3) Κατασκευὴ ἄλατος φυσικῆ καὶ τεχνικῆ.

Κεφάλαιον ΚΘ'. 1) Ὁ Ἀποστόλης σκέπτεται πῶς νὰ κατασκευάσῃ χύτραν· σκέψεις αὐτοῦ διάφοροι καὶ ἀποτυχίαι περὶ τὴν ἐφαρμογήν. 2) Ὁ Ἀποστόλης ἀνευρίσκει τὰ σφάλματά του· ἐπιτυγχάνει τοῦ σκοποῦ του. 3) Χαρὰ αὐτοῦ ἕνεκα τούτου καὶ εὐχαρίστησις τῷ Θεῷ ἐπὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ.

Κεφάλαιον Α'. 1) Αἱ τροφαὶ τοῦ Ἀποστόλη ἐξαντλοῦνται· στενοχωρία αὐτοῦ. 2) Ἐξετάζει τὸ φυτικὸν ἔδαφος τῆς χώρας· ἀνευρίσκει ἀγνώστους καρπούς. 3) Ἰνδικὰ κάρυα· ποιότης τοῦ καρποῦ τούτου·

ὁ κοκκοφοίνιξ, τὸ δένδρον τὸ παράγον τὰ ἰνδικὰ κάρυα, ὁποῖόν τι εἶναι. 4) Συλλογὴ καρῶν πρὸς τροφήν· χρῆσις τοῦ φλοιοῦ αὐτῶν.

Κεφάλαιον ΑΔ'.) 1) Ἀνευρίσκει τὸ δένδρον τῆς χαρτομωρέας· χρῆσις αὐτοῦ. 2) Διδακτικοὶ περίπατοι καὶ τὸ μάθημα τῆς πραγματογνωσίας εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Νικοδήμου. 3) Περιγραφή τοῦ γεωμήλου ιστορικῆ καὶ φυσικῆ· πατρίς αὐτοῦ· ποία τις τροφή εἶναι· σχηματισμὸς καὶ χρῶμα τῶν ἀνθέων καὶ τοῦ κάλυκος· καρποὶ καὶ φύλλα· ὁ ἀληθὴς καρπὸς αὐτοῦ. 4) Πῶς ἐκ τῆς περιγραφῆς βοηθούμενος ἀνευρίσκει τὸ γεώμηλον· χαρὰ ἐπὶ τῇ ἀνευρέσει· εὐχαριστεῖ τῷ Θεῷ· συλλογὴ γεωμήλων καὶ διατήρησις αὐτῶν.

Κεφάλαιον ΑΒ'. 1) Ὁ Ἀποστόλης γίνεται γεωργός· γεωργικαὶ αὐτοῦ ἐργασίαι· σπείρει φασηόλους καὶ ὄρυζαν· λίπασμα· τρόπος τοῦ ἀποδώκειν τὰ πτηνά. 2) Συλλέγει καρποὺς καὶ μεταφέρει εἰς τὸ σπήλαιον· τί κατώρθωσε διὰ τῆς ἐργασίας; Ἔμαθε πολλὰς τέχνας. 3) Βάλλει τάξιν εἰς τὰ πράγματα τοῦ οἴκου του καὶ εἰς τὰς ἐργασίας του· τὰ καλὰ τῆς τάξεως· πῶς διήρχετο τὴν ἡμέραν του· ἀπαρίθμησις τῶν ἐργασιῶν τῆς ἡμέρας· ἐκδηλοῖ τὴν εὐχαρίστησίν του διὰ τὴν τάξιν.

Κεφάλαιον ΑΓ'. 1) Τὰ ἐνδύματα τοῦ Ἀποστόλη γίνονται βάρκη· συγκρατεῖ αὐτὰ δι' ἐμβαλωμάτων γελοίων· κατασκευάζει τοιαῦτα ἐκ δέρματος ζώων. 2) Τρόπος τῆς κατασκευῆς ὑποδημάτων, ἐνδυμάτων καὶ πύλου. 3) Πῶς ἐφάνη οὕτω πως ἐνδεδυμένος ὁ Ἀποστόλης εἰς τὰς αἴγας καὶ τὸν κύνα του; Πῶς εἰς ἑαυτόν; 4) Ἐπίστρωσις κλίνης διὰ δερμάτων· ὁ χρόνος τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ νήσῳ διατριβῆς του.

Κεφάλαιον ΑΔ'. 1) Ὁ Ἀποστόλης ἐλπίζει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του. 2) Ὑψοῖ ἐπὶ λόφων καὶ ὑψωμάτων σημεῖα, ἵνα προσελκύσῃ τὴν προσοχὴν τῶν διαπλεόντων πλοίων· μάτην ἀναμένει τὴν διάβασιν πλοίου· λύπη αὐτοῦ. 3) Ὁ τεταραγμένος αὐτοῦ ὕπνος καὶ τὰ τρομερὰ ὄνειρα· τί ἐνόμισεν, ὅτι ἤκουσεν εἰς τὸν ὕπνον του. 4) Ἀποφασίζει νὰ κατασκευάσῃ λέμβον, ἵνα περαιωθῇ εἰς τὴν ἀπέναντι ξηρὰν· πορεύεται εἰς τὸ δάσος καὶ ἐκλέγει τὰ πρὸς ἀποκοπὴν δένδρα. 5) Ἐντὸς βυακίου εὐρίσκει βῶλον χρυσοῦ· ἐπιθυμία πλοῦτου τὸν καταλαμβάνει· συναθροίζει κατὰ τὰς Κυριακὰς χρυσοὺν καὶ ἀδάμαντας.

Κεφάλαιον ΑΕ'. 1) Ὁ Ἀποστόλης τοποθετεῖ τὸ ναυπηγεῖόν του· κατασκευῇ ἐνὸς ἐκάστου τῶν μερῶν τῆς λέμβου. 2) Διάρκεια τῆς ἐργασίας του πρὸς κατασκευὴν τῆς λέμβου· ῥίπτει τὴν λέμβον του εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀράσσει αὐτήν· ἐρματίζει καὶ εἰσάγει τροφὰς εἰς αὐ-

τήν· κρύπτει τὸν χρυσοὺν καὶ τοὺς ἀδάμαντας. 3) Ἐκ τίνων συνίστανται αἱ τροφαὶ του; Ὅρίζει τὴν ἡμέραν τοῦ ἀπόπλου. 4) Ἀλμύγει διὰ τελευταίαν φορὰν τὰς αἴγας καὶ ἀποχαιρετᾷ κλαίων τὴν νῆσον· λόγος ἀποχαιρετισμοῦ.

Κεφάλαιον ΑΣΤ'. 1) Ἀναχωρεῖ ἐκ τῆς νήσου· ἐπὶ τόπου ἐπιφανοῦς ἀναρτᾷ σανίδα μετ' ἐπιγραφῆς· ἐπιβαίνει τῆς λέμβου· χαιρετᾷ τὴν ἀναχώρησιν διὰ πυροβολισμῶν· διευθύνει τὴν λέμβον του εἰς τὸ πέλαγος. 2) Μεταμέλεια αὐτοῦ καὶ φόβος, ὅτε εὐρέθῃ εἰς τὸ ἀχανὲς πέλαγος· ἐνθαρρύνει αὐτὸς ἑαυτόν. 3) Ἡ πρώτη καὶ δευτέρα ἡμέρα τοῦ πλοῦ· πλησιάζει εἰς τὴν ξηρὰν. 4) Ἀπαντᾷ πλοῖον καὶ ἀκολουθεῖ αὐτό· εἰσέρχεται εἰς λιμένα· ὁδηγεῖ εἰς ἀπόκεντρον μέρος τοῦ λιμένος τὴν λέμβον του καὶ κεκοπιακῶς κοιμᾶται νήδυμον ὕπνον.

Κεφάλαιον ΑΖ'. 1) Ἡ παρουσία του κινεῖ τὴν περιέργειαν τῶν ἀνθρώπων· χαρὰ τοῦ Ἀποστόλη, ὅτι βλέπει τοὺς ὁμοίους του· ἀποτείνεται εἰς ναύτην, καὶ ὁδηγεῖται εἰς τὸν Ὑγειονόμον· οὗτος ἀνακρίνει αὐτὸν καὶ ἀφίνει ἐλεύθερον. 2) Περιγράφει συντόμως τὴν πόλιν, εἰς ἣν ἔπλευσε· πληθυσμὸς τῆς νήσου, προϊόντα καὶ κάτοικοι.

Κεφάλαιον ΑΗ'. 1) Ἐξιστορεῖ τὴν ἐνδεκάμηνον αὐτοῦ διατριβὴν ἐν τῇ νήσῳ· διὰ τῆς ἐργασίας του καὶ τῆς πωλήσεως τοῦ χρυσοῦ καὶ τῶν ἀδάμαντων ἀποκτᾷ πολὺν πλοῦτον· προσελκύει εἰς ἑαυτόν τὴν εὐνοίαν τοῦ διοικητοῦ· παιδεία καὶ φιλελληνισμὸς αὐτοῦ· ἐμίσει τοὺς Τούρκους. 2) Ἀναγινώσκει εἰς ἰσπανικὰς ἐφημερίδας τὴν κατάβασιν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου εἰς τὴν Μολδοβλαχίαν. 3) Συγκίνησις τοῦ Ἀποστόλη· ἐπιθυμεῖ νὰ σπεύσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀγωνισθῇ· κατασκευάζει πλοῖον καὶ ὀπλίζει διὰ κανονίων· ἀγοράζει πολεμεφόδια, τροφὰς καὶ ἐνδύματα διὰ τοὺς Ἕλληνας.

Κεφάλαιον ΑΘ'. 1) Ὁ Ἀποστόλης ὀρίζει τὴν ἀναχώρησίν του ἐκ τῆς νήσου· συνεισφοραὶ τῶν κατοίκων ὑπὲρ τῶν ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων. 2) Ὁ Ἀποστόλης ἀποχαιρετᾷ διὰ κανονοβολισμῶν τὸν ἐπισκεφθέντα αὐτὸν ἐν τῷ πλοίῳ διοικητὴν· ἀνάγεται εἰς τὸ πέλαγος. 3) Μετὰ 43 ἡμερῶν πλοῦν φθάνει εἰς τὸν πορθμὸν τῶν Γαδεύρων· ἔρχεται εἰς τὴν Καρθαγένην· μαθηθάνει ἐκεῖ πολλὰς εἰδήσεις περὶ Ἑλλάδος. 4) Φθάνει εἰς τὴν Μασσαλίαν· ἀγοράζει ἐκεῖθεν πολεμεφόδια καὶ στέλλει χρηματικὰς συνδρομὰς εἰς τὰς οἰκογενεὰς τοῦ πλοιάρχου καὶ τῶν ναυτῶν· πολλοὶ Ἕλληνες ἐπιβιβάζονται εἰς τὸ πλοῖόν του, ἵνα ἔλθωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα· ἐν Μασσαλίᾳ μαθηθάνει τὰς προόδους τῆς ἐπαναστάσεως. 5)

πλέει εἰς τὴν Νεάπολιν· παραλαμβάνει πολλοὺς φιλέλληνας· μανθάνει τὰς προόδους τῶν ἑλληνικῶν ὄπλων καὶ τὸν θάνατον τοῦ Διάκου. 6) Διέρχεται τὸν πορθμὸν τῆς Μεσσηνίας καὶ φθάνει μεθ' ἡμερῶν τινῶν θαλασσοπορείαν εἰς Κύθηρα· ἐκεῖθεν ἔρχεται εἰς Ὑδραν, ὅπου γνωρίζει τοὺς Κουντουριώτας καὶ τὸν Μιαούλην. 7) Ἐν Ὑδρᾷ μανθάνει ὅτι ζῶσιν οἱ γονεῖς του· πλέει εἰς τὰ Ψαρρά.

Κεφάλαιον Μ'. 1) Ὁ Ἀποστόλης ἐπιθυμεῖ νὰ πράξῃ κατόρθωμα κατὰ τῶν Τούρκων, πρὶν ἢ ἐπιστρέψῃ εἰς Ψαρρά. 2) Ἀπαντᾷ πλησίον τῆς Χίου δύο τουρκικὰ πολεμικὰ πλοῖα· συγκροτεῖ μάχην πρὸς αὐτά· κυριεῦει τὸ ἓν, καὶ καταδιώκει τὸ ἕτερον μέχρις Ἐφέσου. 3) Διαπλέει διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ μεταξὺ Χίου καὶ Κρήνης πρὸς τὸν κόλπον τῆς Σμύρνης· κυριεῦει δύο τουρκικὰς ἐμπορικὰς γουλέτας, τὰς ὁποίας σύρει πρὸς τὰ Ψαρρά. 4) Τὰ Ψαρρά φαίνονται ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος· ἡ συγκίνησις τοῦ Ἀποστόλη ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς πατρίδος· ἀναμιμνήσκεται τὰ συμβάντα τῆς παιδικῆς του ἡλικίας. 5) Σκέψεις περὶ τῆς παρακοῆς πρὸς τοὺς γονεῖς του· μεταμέλεια καὶ φόβος. 6) τὰ παραδείγματα τοῦ Εὐαγγελίου ἐνθαρρύνουσιν αὐτόν· τὸ πλοῖον ῥίπτει τὴν ἄγκυραν εἰς τὸν λιμένα.

Κεφάλαιον ΜΑ'. 1) Ὁ λιμενάρχης ἐπισκέπτεται τὸ πλοῖον τοῦ Ἀποστόλη καὶ ζητεῖ πληροφορίας· ὁ Ἀποστόλης ἀναγνωρίζει τὸν παιδικὸν του φίλον· ἐρωτᾷ αὐτὸν περὶ τῶν Ψαρρῶν. 2) Ὁ λιμενάρχης ἀκούων τὸν Ἀποστόλην ὁμιλοῦντα ὑποθέτει ὡς γνωστὴν τὴν φωνὴν αὐτοῦ· ζητεῖ νὰ μάθῃ ποῖος εἶναι. 3) Ὁ Ἀποστόλης βοηθεῖ τὴν μνήμην τοῦ λιμενάρχου, ὅπως τὸν ἀναγνωρίσῃ· ὁ λιμενάρχης ἀναγνωρίζει αὐτόν. 4) Κλαίοντες ἐναγκαλιζοῦνται μετ' ἀλλήλων· συσκέπτονται τίνι τρόπῳ πρέπει νὰ ἐμφανισθῇ ἔμπροσθεν τῶν γονέων του· ὁ Νικοδήμος εἰδοποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ λιμενάρχου μεταβαίνει εἰς τοὺς γονεῖς τοῦ Ἀποστόλη, ἵνα προδιαθέσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν εὐχάριστον ταύτην εἶδσιν. 5) Συγκίνησις τῶν γονέων του· ὁ Ἀποστόλης πέμπει πολλὰ δῶρα εἰς τοὺς γονεῖς του· λόγος τοῦ πατρὸς του. 6) Ὁ Ἀποστόλης ῥίπτεται εἰς τοὺς κόλπους τοῦ πατρὸς του, τῆς μητρὸς του καὶ τοῦ διδασκάλου του· λόγοι αὐτοῦ. Ποῦ ἀπέδωκαν τὴν σωτηρίαν τοῦ υἱοῦ των οἱ γονεῖς τοῦ Ἀποστόλη; 7) Ἡ οἰκία πληροῦται ἀνθρώπων ἐπὶ τῇ εἰδήσει ταύτῃ· μεταβαίνουν ἅπαντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ δοξολογοῦσι τὸν Θεόν· τὰ πλοῖα σημαιοστολιζοῦνται, καὶ ἡ πόλις χαίρεται.

Ἐπίλογος. 1) Ὁ Ἀποστόλης διηγεῖται τὰ κατὰ τῶν Τούρκων ἔργα

τοῦ πατρὸς του καὶ ἑαυτοῦ. 2) Καταστροφή τῶν Ψαρρῶν· θάνατος τοῦ Νικοδήμου. 3) Ὁ Ἀποστόλης μετὰ τῶν γονέων του μεταβαίνει εἰς Ἀἴγινα καὶ ἐξακολουθεῖ πολεμῶν τοὺς Τούρκους· ἡ Ἑλλὰς γίνεται βασιλεῖον· μεταβαίνουν εἰς Σύρον· δὲν ἐζήτησε παρὰ τοῦ ἔθνους ἀμοιβάς· ὁ Ἀποστόλης ἐργαζόμενος γηροκομεῖ τοὺς γονεῖς του.

ΤΕΛΟΣ

Τοῦ θεωρητικοῦ μέρους περὶ τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου τῆς β'. τάξεως.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ

Ὑποδειγματικαὶ διδασκαλαὶ ἀναγνώσεως ἐν τῇ β' τάξει τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.

Διδασκαλία πρώτη.

1. Ἐρώτης¹

Σκοπός. Σήμερον θὰ σᾶς διηγηθῶ περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἀποστόλη τοῦ θαλασσινοῦ. [Ἐνταῦθα ὁ διδάσκαλος ἐρωτᾷ τοὺς μαθητὰς νὰ τῷ εἴπωσι περὶ τίνος αὐτὸς θὰ ὁμιλήσῃ. Τοῦτο δὲ πράττει, ἵνα ἐντυπωθῇ εἰς τὸν νοῦν τῶν μαθητῶν ὁ σκοπός.]

1 βαθμῆς. Ὁ διδάσκαλος ἐρωτᾷ ἓνα ἕκαστον τῶν μαθητῶν, ποῦ ἐγεννήθη, δεικνύων ἐπὶ τοῦ χάρτου τὴν πόλιν τῆς γεννήσεώς των. Ποῖος ἐγεννήθη ἐδῶ εἰς τὰς Ἀθήνας; Ὁ Ἀποστόλης ὁμοίως ἐγεννήθη πολὺ μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν, εἰς μίαν μικρὰν νῆσον. Τίς ἐγεννήθη ἐπίσης εἰς νῆσον; Τί εἶναι νῆσος; Ὁ Ἀποστόλης ἐγεννήθη εἰς τὴν νῆσον Ψαρρά. Τὰ Ψαρρά κείνται πολὺ μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν, ἐνταῦθα [ὁ διδάσκαλος δεικνύει τὰ Ψαρρά ἐπὶ τοῦ χάρτου]. Πρὸς ποῖον μέρος τῆς Ἑλλάδος κείνται τὰ Ψαρρά; Ἐκεῖ εἰς τὰ Ψαρρά κατέκον οἱ γονεῖς τοῦ Ἀποστόλη.

(1) Τὸ πρῶτον κεφάλαιον διαιροῦμεν εἰς 4 μεθοδικὰς ἐνότητες, ἡ α' πραγματεύεται περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἀποστόλη· ἡ β' περὶ τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ τοῦ σεβασμοῦ, ὃν οἱ Ψαρριανοὶ ἔχουσι πρὸς αὐτόν· ἡ γ' περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ πάππου τοῦ Ἀποστόλη καὶ διατὶ ἀφῆκε τὴν πατρίδα του καὶ ἡ δ' περὶ τῆς νήσου τῶν Ψαρρῶν καὶ τῶν συνηθειῶν τῶν Ψαρριανῶν.

[Ὁ διδάσκαλος ἐρωτᾷ περὶ τῆς ἡλικίας ἐκάστου τῶν μαθητῶν, ἔπειτα ἀποτεινόμενος εἰς ἓνα ἐξ αὐτῶν λέγει.] Πόσα ἔτη εἶναι ἀφ' ὅτου ἐγεννήθης; Ὁ Ἀποστόλης ὁμως ἐγεννήθη πρὸ πολλῶν ἐτῶν· ἔχει μεγάλην ἡλικίαν· εἶναι μεγαλείτερος καὶ ἐμοῦ. Ποῖον μῆνα σὺ ἐγεννήθης; Ποῖον σὺ; Ὁ Ἀποστόλης ἐγεννήθη τὸν μῆνα Δεκεμβρίου. Ἡξεύρετε πόσους μῆνας ἔχει τὸ ἔτος; Ἀπὸ ποῖον μῆνα ἀρχεται τὸ ἔτος; Εἰπέ σὺ τοὺς μῆνας ὅλους ἀρχίζων ἀπὸ τὸν Ἰανουάριον. Ποῖος εἶναι ὁ τελευταῖος μῆν τοῦ ἔτους; Ὁ Ἀποστόλης ἐγεννήθη τὸν τελευταῖον μῆνα τοῦ ἔτους.

Ποῖαν ἡμέραν τοῦ μηνὸς ἐγεννήθης σὺ; Εἰς τὰς πόσας τοῦ μηνὸς ἐγεννήθης σὺ; Ὁ Ἀποστόλης ἐγεννήθη εἰς τὰς 6 τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου. Ποῖος ἐξ ὑμῶν ἐγεννήθη τὴν ἡμέραν μεγάλης ἑορτῆς; Ἡξεύρετε πολλὰς καὶ μεγάλας ἑορτάς; Ποῖος ὀνομάζεται Νικόλαος; Ὁ Ἀποστόλης ἐγεννήθη τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου.

Τίς ἐξ ὑμῶν εἶδεν ἀρχιερέα; Πῶς φέρονται οἱ χριστιανοὶ εἰς τὸν ἀρχιερέα; Ὁ ἅγιος Νικόλαος ἦτο ἀρχιερεὺς. Ἦτο πολὺ καλός, ἐμοίραζεν ὅσα εἶχεν εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἔκαμε πολλὰ καλὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ ἐκκλησία μας τὸν ἔκαμεν Ἅγιον διὰ τὰ πολλὰ καλὰ ποῦ ἔκαμεν. Ὅλοι οἱ χριστιανοὶ καὶ μάλιστα οἱ ναυτικοὶ πολὺ σέβονται τὸν ἅγιον Νικόλαον. Ποῖον ἀγαπᾷ τις καὶ σέβεται; Πῶς φέρεται πρὸς αὐτόν;

Ποῖος ἀπὸ σᾶς ἔχει εἰκόνας εἰς τὴν οἰκίαν του; Ἐχει κάμει τὴν εἰκόνα του ὁ πατήρ σου, ἡ μήτηρ σου, ὁ ἀδελφός σου; Ποῖος ἀπὸ σᾶς ἔχει κάμει τὴν φωτογραφίαν του; Ὅταν βλέπης τὴν φωτογραφίαν τοῦ πατρός σου, ποῦ πηγαίνει ὁ νοῦς σου; Ὅταν βλέπης τὴν φωτογραφίαν τοῦ φίλου σου, ποῖον ἐνθυμεῖσαι; Καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὑπάρχουσιν εἰκόνες. Τί εἰκόνες εἶναι αὐταί, αἱ ὁποῖαι εἶναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν; Ποῖων ἁγίων εἰκόνας ἔχετε ἰδεῖ; Ὅταν βλέπητε τὰς εἰκόνας εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ποῖους ἐνθυμεῖσθε; Ἐχετε εἰκόνας εἰς τὴν οἰκίαν σας; Τί κάμνετε εἰς αὐτάς; Τί καίει ἔμπροσθεν αὐτῶν; Καὶ οἱ Ψαριανοὶ εἶχον εἰς τὰ πλοῖά των τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ ἤναπτον κανδύλαν ἔμπροσθεν αὐτῆς πρὸς τιμὴν του.

2 βαθμῆς. Διήγησις γινομένη ὑπὸ τοῦ διδασκάλου ἀπὸ τῆς ἀρχῆς: «Ἐγεννήθη πρὸ πολλῶν ἐτῶν» μέχρι «καὶ κανδύλα καίει πάντοτε ἔμπροσθεν αὐτῆς.»

3 βαθμῆς. Ἐντύπωσις τοῦ διηγηθέντος μαθήματος ἐν τῇ συνειδήσει τῶν παιδῶν. Ὅταν ὁ διδάσκαλος ἀπαξ ἢ πολλάκις διηγηθῆ τὸ χωρίον, ἀποτεινεί τὴν ἐξῆς ἐρώτησιν εἰς ὅλην τὴν τάξιν. «Τίς δύναται πάλιν

νὰ διηγηθῆ τοῦτο;» Προσδιορίζει δ' ἓνα ἐκ τῶν ἀναγγελλομένων εἰς αὐτὸν διὰ τῆς ὑψώσεως τῆς χειρὸς μαθητῶν, ἵνα πράξῃ τοῦτο. Ὁ διδάσκαλος ἀφίνει αὐτὸν ἐλεύθερον νὰ το διηγηθῆ, χωρὶς νὰ τον διακόψῃ. Μετὰ ταῦτα ἐρωτᾷ ὁ διδάσκαλος ὅλην τὴν τάξιν οὕτω. «Τί ἔχει παραλείψει ὁ μαθητῆς οὗτος; Τί ἔχει διηγηθῆ ἐσφαλμένως;» Καὶ οὕτω διορθώνει καὶ συμπληροῖ τὴν διήγησιν. Μετὰ ταῦτα διηγείται ἐκ δευτέρου τὸ πρᾶγμα ὁ μαθητῆς ἐκεῖνος, ὅστις τὸ εἶχε πρότερον διηγηθῆ ἀτελῶς, εἶτα δὲ καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν. Ἐν τῇ διηγήσει ὁ τρόπος τοῦ ἀτομικῶς ἐκφράζεσθαι γίνεται ἀσπαστός ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, καὶ ἡ ἐπαρχιακὴ διάλεκτος ἐπιτρέπεται· μόνον μέγαρα γραμματικὰ σφάλματα δὲν συγχωροῦνται. Ἐὰν δὲ ἐν τῇ ἐπαναλήψει τῆς διηγήσεως τῶν παιδῶν φαίνηται ἐνιαχοῦ ἀσάφειά τις, ἢ κακὴ ἀντίληψις, τότε πρέπει αὐταὶ νὰ διορθῶνται εὐθύς, καὶ νὰ σαφηνίζωνται. Πρέπει δὲ τοῦτο νὰ γίνηται ἐν εἰδῇ διαλόγου μεταξὺ διδασκάλου καὶ μαθητῶν. Τὸ ἐπίμοχθον καὶ βαρὺ ἔργον τοῦ ἀπομνημονεύειν τὴν διήγησιν, καθὼς καὶ ἡ ἐπιτετηθευμένη συλλογὴ τῆς ὕλης, πρέπει καθόλου νὰ ἀποφεύγωνται.

4 βαθμῆς. Διατὶ χαρίζομεν τὰς φωτογραφίας μας εἰς τοὺς φίλους ἡμῶν; Ποῖαν διεύθυνσιν πρέπει νὰ λάβω, ἵνα ὑπάγω εἰς τὰ Ψαρρά; Ποῖον Ἅγιον σέβονται οἱ Ψαρριανοὶ; Ποῖον οἱ Ζακύνθιοι; Ποῖον οἱ Κεφαλλῆνες, ποῖον οἱ Κερκυραῖοι; Πῶς δεικνύομεν τὸ σέβας ἡμῶν εἰς τὸν Θεόν;

5 βαθμῆς. (Ἡθικὸς σκοπός). Πρέπει νὰ ζητῶμεν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς κινδύνους.

6 βαθμῆς. (Ἐφαρμογὴ). Τί θὰ κάμης, ὅταν ἀσθενήσῃ ὁ πατήρ σου βαρέως, καὶ οἱ ἰατροὶ τὸν ἀπελπίσωσι;

Διδασκαλία δευτέρα.

Σκοπός. Σήμερον θὰ σας εἶπω πῶς αἱ ψαρριαναὶ γυναῖκες ἐσέβοντο τὸν ἅγιον Νικόλαον;

1 βαθμῆς. Εἰς τί χρησιμεύει ἡ ἐκκλησία; Ὅλοι αἱ πόλεις καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ χωρία ἔχουσιν ἐκκλησίαν. Εἶναι πολλαὶ ἐκκλησίαι εἰς τὰς Ἀθήνας; [Ἀναφέρουσιν τινὰς οἱ μαθηταί, τὰς ὁποίας γνωρίζουσι]. Εἰς ποῖαν ἐκκλησίαν σὺ πηγαίνεις; Πότε πηγαίνετε εἰς τὴν ἐκκλησίαν;

Καί εἰς τὰ Ψαρρὰ ὑπῆρχον πολλαὶ ἐκκλησίαι. Ποία εἶναι ἡ μεγαλειτέρα ἐκκλησία τῶν Ἀθηναίων; Ἡ μεγαλειτέρα ἐκκλησία τῶν Ψαρρῶν ἦτο ἡ τοῦ ἁγίου Νικολάου. Τί λέγεται λόφος; Γνωρίζετε ἐνταῦθα ἐκκλησίαν ἐπὶ ὑψηλοῦ τόπου; Τὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐπὶ τοῦ Λυκαβητοῦ. Ἡ εἰς τὰ Ψαρρὰ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Νικολάου ἦτο εἰς τὸν λόφον, ὅστις ὠνομάζετο *Παλαιόκαστρον*.

Τί εἶναι τρικυμία; Πότε κυρίως συμβαίνει τρικυμία; Τί ἔκαμνον αἱ γυναῖκες τῶν Ψαρρῶν, ὅτε ἐσηκῶνετο τρικυμία; Τί κάμνουσιν οἱ χριστιανοὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν; Αἱ ψαρριαναὶ ἐν καιρῷ τρικυμίας ἔτρεχον εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἤναπτον κηρία ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνας τοῦ ἁγίου Νικολάου. Διατί ἤναπτον κηρία; Τί εἶναι ὁ κηρός; Πόθεν τὸν συναθροίζουσιν αἱ μέλισσαι; Τί ἄλλο συναθροίζουσιν αἱ μέλισσαι; Πῶς λέγεται τὸ ἔμπροσθινὸν μέρος τοῦ πλοίου; Πῶς τὸ ὄπισθεν; Εἰς τί χρησιμεύει τὸ τιμόνιον; (πηδάλιον). — Τώρα θὰ μάθωμεν ἀπὸ μνήμης τὸ τραγούδι τῶν ψαρριανῶν. [Ὡς πρὸς τοῦτο ὁ διδάσκαλος πράττει ὡς ἐξῆς· Ἀπαγγέλλει κατ' ἀρχὰς τὸν πρῶτον στίχον ἀργὰ καὶ καθαρῶς, ἔπειτα προσδιορίζει ἓνα μαθητὴν νὰ τὸν ἀπαγγείλῃ ὡσαύτως ἀπὸ μνήμης· ἔπειτα ἄλλον καὶ τρίτον καὶ τέλος ὅλην τὴν τάξιν ἐν χορῷ πολλάκις, μέχρις οὗ τὸν μάθωσι καλῶς. Ἐπειτα καὶ τὸν δεῦτερον στίχον ὁμοίως, καὶ τέλος ὀρίζει πάλιν ἓνα μαθητὴν νὰ ἀπαγγείλῃ καὶ τοὺς δύο στίχους ὁμοῦ, καὶ δεῦτερον καὶ τρίτον καὶ τέλος ὅλην τὴν τάξιν ἐν χορῷ] — Διατί ἐχάρησαν οἱ γονεῖς τοῦ Ἀποστόλου, ὅτι ὁ υἱὸς των ἐγεννήθη τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου; Μόνον ἐκείνους, οἱ ὅποιον γεννῶνται εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ ἀγαπᾶ Ὁ Ἅγιος; Τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές. Αὐτὸ τὸ ὅποιον πιστεύει ὁ λαός, εἶναι ψεῦδος (πρόληψις). Σεῖς δὲν πρέπει νὰ πιστεύητε εἰς τοιαύτας προλήψεις.

2 βαθμῆς. Διήγησις ἀπὸ τοῦ «Εἰς τὰ Ψαρρὰ ἡ μεγαλειτέρα» μέχρι «τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς του».

3 βαθμῆς. Ἡ ἐντύπωσις τοῦ μαθήματος γίνεται ὡς καὶ εἰς τὴν πρῶτην ὑποδειγματικὴν διδασκαλίαν. Ἐνταῦθα ὅμως συνδέεται τὸ πρῶτον ἀπόσπασμα μετὰ τοῦ δευτέρου.

4 βαθμῆς. Ὅταν πνέῃ ἄνεμος δυνατός, τότε γίνεται τρικυμία· πότε εἶναι γαλήνη; Ὅταν τις εἶναι κακὸς ἄνθρωπος καὶ ἀνάπτη κηρία εἰς τὰς ἁγίας εἰκόνας, τὸν εἰσακούει ὁ Θεός;

5 βαθμῆς. Δὲν πρέπει τις νὰ πιστεύῃ εἰς τὰς προλήψεις τοῦ λαοῦ.

6 βαθμῆς. Ἐὰν ὁ λαὸς ἔχει προλήψεις, πρέπει καὶ σὺ νὰ τὰς ἔχῃς;

Διδασκαλία τρίτη.

Τὴν διδασκαλίαν ταύτην προσφέρομεν ὡς καθαρὸν μάθημα ἀναγνώσεως, καὶ διαγράφομεν μεθοδικῶς τὸν τρόπον, καθ' ὃν αὕτη πρέπει νὰ γίνηται.

Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο, τὸ ὅποιον πρόκειται νὰ ἀναγνωσθῇ, εἶναι τὸ ἐξῆς·

«Ὁ πατήρ μου, ὅστις ἦτο ἔμπορος — τῶν χριστιανῶν καὶ τα ἐξετούρκευον» (ἴδ. κεφ. Α', σ. 8 - 9).

Α'. Κατὰ πρῶτον πρέπει νὰ ἀναγνώσῃ τὴν ἀνωτέρω περικοπὴν αὐτὸς ὁ διδάσκαλος βραδέως, καθαρῶς καὶ εὐκρινῶς, παρατηρῶν, ὅπως ὅλοι οἱ μαθηταὶ προσέχωσιν εἰς τὰ ἀναγνωσκόμενα. Τοῦτο δ' εὐκόλως δύναται ὁ ἱκανὸς διδάσκαλος νὰ κατορθώσῃ ἐπιβάλλων εἰς τοὺς μαθητὰς του νὰ ἔχωσι λεπτὸν ξυλάριον, δι' οὗ νὰ δεικνύωσιν ἐπὶ τοῦ βιβλίου των τὰς λέξεις, ἃς οὗτος ἀναγινώσκει, καὶ ἐρωτῶν αἰφνης τὸν ἀπρόσεκτον μαθητὴν, ποῦ ἐστάθη εἰς τὴν ἀνάγνωσιν.

Β'. Μετὰ δὲ ταῦτα προσδιορίζει τοὺς ἱκανωτέρους τῶν μαθητῶν νὰ ἐπαναλάβωσιν αὐτὸ ἢ ὅλον, ἢ κατὰ περιόδους. Μετ' αὐτοὺς δὲ καὶ οἱ ἀσθενέστεροι πράττουσιν ὁμοίως, μέχρις οὗ ἀπταιστώως πλέον ἀναγινώσκηται ἡ περικοπὴ αὕτη ὑπὸ πάντων τῶν μαθητῶν. Μετὰ δὲ τοὺς μαθητὰς ἀναγινώσκει τὸ χωρίον ἐκ δευτέρου ὁ διδάσκαλος κατὰ τοὺς κανόνας τῆς τεχνικῆς ἀναγνώσεως καὶ ἀπαγγελίας.

Γ'. Ὁ διδάσκαλος τότε τίθησι τὸν σκοπὸν τοῦ ἀναγνωσθέντος χωρίου, ὅστις εἶναι ὁ ἐξῆς·

Σκοπός «Σήμερον θὰ μάθωμεν, δικαί ἔφυγεν ἀπὸ τὴν πατρίδα του ὁ πάππος τοῦ Ἀποστόλου.»

1 βαθμῆς. (Γίνεται ἀνάλυσις τῆς πείρας τῶν μαθητῶν· ὁ διδάσκαλος προσπαθεῖ διὰ καταλλήλων ἐρωτήσεων, ἐρμηνευτικῶν, γραμματικῶν, πατριδογραφικῶν, ἱστορικῶν καὶ ἄλλων νὰ συνδέσῃ τὰς νέας παραστάσεις μετὰ τῶν παλαιῶν, ἤτοι τὸ νέον μάθημα μετὰ τοῦ παλαιοῦ. Εἰς τὴν ἀνάγνωσιν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀνάλυσις εἴτε τὸ προηγούμενον χωρίον, εἴτε καὶ αὐτὸ τὸ νέον, τὸ ἄρτι ἀναγνωσθέν, εἴτε καὶ ἀμφοτέρω. (Ἐνταῦθα ὁ διδάσκαλος ἐρωτᾷ). Ποῖος ἔχει πάππον; Τί λέγεται πάππος; Ἡ Εὐβοία εἶναι νῆσος, τί σχῆμα ἔχει ἡ νῆσος Εὐβοία; Τί λέγεται πατριότης; Ποῖοι λέγονται τύρανοι; Τί τοὺς ἐπαίρ-

νον οἱ Τοῦρκοι; Τί ἦσαν οἱ Τοῦρκοι; Τίνος ὁ πατήρ ἔχει ἄμπελον; Ποῖον δένδρον παράγει τὸ ἔλαιον; Τίς εἶδε συκῆν; Πῶς τὰ διατηροῦσι τὰ σῦκα τὸν χειμῶνα; Τίνος ἡ μήτηρ τρέφει μεταξοσκώληκας; Τί εἶναι ἡ μέταξα; Τί ζῶον εἶναι ὁ ψύλλος; Τί εἶναι φυλακὴ; Ἐχομεν ἐδῶ εἰς τὰς Ἀθήνας φυλακὰς; Εἰς τί τὰς μεταχειρίζονται; Διατί ἡμεῖς λεγόμεθα χριστιανοί; Διατί οἱ Τοῦρκοι λέγονται Μωαμεθανοί; Ἐχομεν τὴν αὐτὴν θρησκείαν ἡμεῖς καὶ οἱ Τοῦρκοι; Διατί; Τί ἔκαμον οἱ Τοῦρκοι τὰ παιδία τῶν Χριστιανῶν; Τί θὰ εἶπη ἐξετούρκειον;

2 βαθμῆς. Ὁ διδάσκαλος διηγεῖται τὴν ἔννοιαν τοῦ χωρίου, καὶ σαφηνίζει καὶ ἐξηγεῖ τὰς δυσκόλους λέξεις. Ἐπειτα ἐρωτᾷ καὶ τοὺς μαθητάς, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω. Ἐν τῇ βαθμίδι ταύτῃ ὁ διδάσκαλος προσάγει τὸν χάρτην τῆς Ἑλλάδος καὶ δεικνύει τὴν Εὐβοίαν καὶ τὰς πόλεις αὐτῆς Χαλκίδα καὶ Κύμην καὶ τὴν θέσιν αὐτῶν ὡς πρὸς τὰ Ψαρρά. Ἐπειτα δεικνύει τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ὀρίζει τὴν θέσιν αὐτῆς. Ἐξηγεῖ δὲ τὴν δημῶδη φράσιν «διὰ ψύλλου πήδημα».

3 βαθμῆς. Ἐνταῦθα προσπαθεῖ νὰ ἐντυπώσῃ τὸ μάθημα εἰς τὸν νοῦν τῶν μαθητῶν καὶ μονιμοποιήσῃ αὐτό. Τοῦτο δὲ κατορθοῖ διὰ τῶν συγκεντρωτικῶν ἐρωτήσεων καὶ ἄλλων βοηθειῶν, ὡς ἀνωτέρω.

4 βαθμῆς. Ἐν τῷ σταδίῳ τούτῳ γίνεται ὁ *συνεισμός τῶν ιδεῶν*, ἤτοι δι' ἐρωτήσεων καταλλήλων κατὰ τοὺς ψυχολογικοὺς νόμους τῆς ἀναπαραγωγῆς καὶ ἀναπλάσεως ὑποβοηθεῖται ἡ αὐτενέργεια τῶν μαθητῶν καὶ τίθεται εἰς ἐνέργειαν ἡ κρίσις αὐτῶν. Οὕτω ὁ διδάσκαλος ποιεῖται τὰς ἐξῆς ἐρωτήσεις, ἡ ὁμοίας ταύταις, ἐκ τοῦ μαθήματος ὁμοῦς ἐξαγομένας, ὧν ἡ ἀπόκρισις θὰ ἀπαιτήσῃ πνευματικὴν τινα ἐργασίαν. 1) Διατί νὰ φύγῃ ὁ πάππος τοῦ Ἀποστόλου ἐκ τῆς πατρίδος του; 2) Τί πρέπει τις νὰ κάμνῃ, ὅταν τοῦ ἀρπάζωσι τὴν περιουσίαν του; 3) Τί εἶναι προτιμότερον νὰ εἶναι τις πλούσιος καὶ νὰ μὴ ὀρίξῃ τὸν πλοῦτόν του, ἢ νὰ ἔχῃ ὀλίγα καὶ νὰ εἶναι πάντοτε ἰδικά του; 4) Τί καλλίτερον πλούσιος καὶ δούλος, ἢ πτωχὸς καὶ ἐλεύθερος;

5 βαθμῆς. Τί θὰ ἐκάμνετε σεῖς, ἂν οἱ Τοῦρκοι σὰς ἤρπαζον τὰ πράγματα σας; Τί ἂν ἔπαιρνον τὰ ἀδελφιά σας καὶ τὰ ἐξετούρκειον;

6 βαθμῆς. «Καλλίτερον μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωῆ,
» παρὰ σαράντα χρόνων σκλαβιᾶ καὶ φυλακῆ».

Διδασκαλία τετάρτη.

Σκοπός. «Σήμερον θὰ σας ὁμιλήσω, τίνος εἶδους νῆσος ἦτο τὰ Ψαρρά».

1 βαθμῆς. Ἐξεύρετε περὶ τῶν Ψαρρῶν, ὅτι εἶναι νῆσος καὶ τί λέγεται νῆσος. Ὅτε ἔφυγεν ὁ πάππος τοῦ Ἀποστόλου ἀπὸ τὴν Κύμην, ποῦ ἐπῆγε; Διατί ἐπῆγεν εἰς τὰ Ψαρρά καὶ ὄχι εἰς ἄλλο μέρος; Τί θὰ εἶπη καταφύγιον; Πότε μία χώρα εἶναι ζηλευτή; Διατί τὰ Ψαρρά δὲν ἦσαν ζηλευτά; Τί χρησιμεύουσιν ἡ καλὴ γῆ καὶ τὰ ὕδατα; Τί λέγεται δάσος; Ἐχετε ἰδεῖ ἐνταῦθα δάσος; Ποῖος ἔχει ἰδεῖ δάσος; Ἐξεύρετε νὰ μου ἀριθμήσῃτε τινα ὀπωρικὰ; Ποῖα δένδρα λέγονται ὀπωροφόρα; Εἶπατέ μοι μερικά ὀπωροφόρα δένδρα. Πότε τὸ ἔδαφος λέγεται πετρῶδες; Ποῖος ἠξεύρει τί εἶναι τὸ θυμάρι; Ποῦ φυτρώνει; Τί λέγεται θάμνος; Πόθεν γνωρίζετε, ὅτι ὁ θάμνος οὗτος εἶναι θυμάρι; (Ὁ διδάσκαλος ἔχει ἐν θυμάριον, τὸ ὁποῖον δεικνύει εἰς τοὺς μαθητάς). Εἰς τί μεταχειρίζονται τὰ θυμάρια; (κλίβανος-μέλισσαι). Τί εἶναι ὁ σχοῖνος; Ποῦ φυτρώνουσιν οἱ σχοῖνοι; Εἰς τί τοὺς μεταχειρίζονται; (ὁ διδάσκαλος δεικνύει κλάδον σχοῖνου). Κάμνει καρπὸν ὁ σχοῖνος; Εἰς τί τὸν μεταχειρίζονται; Τί λέγεται ποιμὴν; Τί ἔργον ἔχουσιν οἱ ποιμένες; Τίς εἶδεν αἶγα; (ὁ διδάσκαλος δεικνύει τὴν εἰκόνα τῆς αἰγός). Τί ὠφελεῖ τὸν ἄνθρωπον ἡ αἶξ; Διατί δὲν ἦσαν Τοῦρκοι εἰς τὰ Ψαρρά;

Πόθεν ἦτο ἡ σύζυγος τοῦ πάππου τοῦ Ἀποστόλου; Πόσα τέκνα εἶχεν ὁ πάππος τοῦ Ἀποστόλου; Ποῖον ὄνομα εἶχεν ὁ πάππος τοῦ Ἀποστόλου; Ποῖον ὁ πατήρ τοῦ Ἀποστόλου; Ποῖον ἡ μήτηρ του; Διατί ὁ Ἀποστόλος ὁ Θελασσινὸς ὠνομάσθη Νικόλαος; Τί συνήθεια ὑπῆρχεν εἰς τὰ Ψαρρά;

2 βαθμῆς. Ἀνάγνωσις ἀπὸ τοῦ «*Ἦλθε λοιπὸν εἰς τὰ Ψαρρά μὲ ἄλλους — εἰς τὸ πρῶτον ἀρσενικὸν παιδίον των*». Ὁ διδάσκαλος ἐξηγεῖ τὰς δυσκόλους λέξεις καὶ διηγεῖται τὴν ἔννοιαν τοῦ χωρίου. Εἰκονίζει τὰ Ψαρρά ἐπὶ τοῦ πίνακος πρὸς αἰσθητοποίησιν.

3 βαθμῆς. Ἐντύπωσις τοῦ μαθήματος καὶ μονιμοποιήσις αὐτοῦ ὡς ἐν τῇ γ' διδασκαλίᾳ διὰ συγκεντρωτικῶν ἐρωτήσεων. Π. χ. Τί νῆσος ἦσαν τὰ Ψαρρά; Διατί δὲν ἦσαν Τοῦρκοι εἰς τὰ Ψαρρά; Διατί ὠνομάσθη ὁ Ἀποστόλος Νικόλαος κ. τ. λ.

4 βαθμῆς. Ποῖα δένδρα πρέπει νὰ προτιμῶμεν; Ἦσαν εὐχαριστημέ-

νοι οί κάτοικοι τῶν Ψαρρῶν, ποῦ δὲν ἦσαν Τοῦρκοι εἰς τὴν πατρίδα των; Διατί; Τίνα ἄλλον ἀναφέρει ἡ παλαιὰ Γραφή, ὅτι εἶχε δώδεκα τέκνα; Εἰς ποίαν χώραν ἐπιθυμεῖτε νὰ ζῆτε;

• 5 βαθμῖς. Κάλλιον νὰ ζῆ τις εἰς τὰ βουνὰ καὶ νὰ εἶναι ἐλεύθερος, παρὰ εἰς τὰς πόλεις καὶ νὰ εἶναι δοῦλος.

Διδασκαλία πέμπτη.

Σκοπός. Σήμερον θὰ σᾶς διηγηθῶ, διατί ὁ πατήρ τοῦ Ἀποστόλου ἔγεινεν ἔμπορος.

1 βαθμῖς. Τίνα ἔργα γνωρίζετε; (Οἱ μαθηταὶ λέγουσι διάφορα ἐπαγγέλματα). Εἰς τί ἐνασχολοῦνται οἱ ναυτικοί; Τί κάμνουσιν οἱ βοσκοί; Τί κάμνουσιν οἱ παντοπῶλαι; Οἱ θαλασσινοὶ ἐτιμῶντο πολὺ εἰς τὰ Ψαρρά. Διατί; Τί θέλεις νὰ γίνῃς σύ; Τί σύ; Οἱ ψαριανοὶ ἤθελον νὰ κάμνωσι τοὺς υἱοὺς των ναυτικούς. Τί λέγεται πλοίαρχος; Ἦτο κανεὶς ἔμπορος εἰς τὰ Ψαρρά; Δὲν εἶναι τὸ ἔργον τοῦ ἐμπόρου καλόν; Διατί; Ἦθελεν ὁ πατήρ τοῦ Ἀποστόλου νὰ γίνῃ ἔμπορος; Διατί τὸν ἔκαμεν ὁ πατήρ του ἔμπορον; Ἦθελε νὰ τον ἔχη σύντροφον εἰς τὰ γηρατεῖά του. Διατί ἄλλο;

2 βαθμῖς. Ἀνάγνωσις ἀπὸ τοῦ «Οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων τῆς πατρίδος μου — σύντροφον εἰς τὰ γηρατεῖά του». (Ἀποστ. Θαλασ. κεφ. Γ' σελ. 16 - 17). Ὁ διδάσκαλος ἐξηγεῖ τὰς δυσκόλους λέξεις καὶ διηγείται τὸ χωρίον τοῦτο.

3 βαθμῖς. Ἐντύπωσις τοῦ μαθήματος καὶ μονιμοποιήσις αὐτοῦ διὰ καταλλήλων συγκεντρωτικῶν ἐρωτήσεων· οἱ μαθηταὶ διηγοῦνται τὸ παραδοθὲν μάθημα, ὡς περὶ τούτου ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν.

4 καὶ 5 βαθμῖς. Ποῖον ἔργον φέρει περισσότερα κέρδη; Ποῖον ἔργον δύναται νὰ δοξάσῃ καὶ ὠφελήσῃ περισσότερον τὴν πατρίδα; Τί ἔργον πρέπει νὰ ἀκολουθῆ τις; Εἶναι καλόν ὅλα τὰ ἀρσενικά παιδιὰ μιᾶς οἰκογενείας νὰ γίνωνται ναυτικοί; Εἶναι ὠφέλιμον νὰ ἔχη τις συγχρόνως πολλὰ ἔργα;

Παροιμίαι. Πολυτεχνίτης, ἐρημοσποίτης. Ὅστις κυνηγᾷ δύο λαγούς, δὲν πιάνει κανένα.

Διδασκαλία ἕκτη.

Σκοπός. Σήμερον θὰ σᾶς διηγηθῶ, διατί οἱ ψαρριανοὶ ἦσαν ναυτικοί;

Δ. Περὶ τίνος θὰ εἴπωμεν σήμερον;

1 βαθμῖς. Τίς ἐνθυμεῖται νὰ εἴπῃ, τί νῆσος ἦτο τὰ Ψαρρά ὡς πρὸς τὸ μέγεθος; Ὡς πρὸς τὴν ποιότητα τῆς γῆς; Εἶχεν ὀπωροφόρα δένδρα; Τί θὰ εἴπῃ πετρώδης; Τί θὰ εἴπῃ ἄκαρπος; Διατί οἱ ψαρριανοὶ ἔλαβον κλίσιν εἰς τὴν θάλασσαν; Πότε σᾶς ἀρέσκει μάλιστα ἡ θάλασσα; Διατί οἱ Ψαρριανοὶ δὲν ἔγειναν γεωργοί;

2 βαθμῖς. Ἀνάγνωσις ἀπὸ τοῦ «Οἱ ψαρριανοὶ ἐξ ἀνάγκης — τὴν ταξιδεύουσιν». Ἀναγινώσκουσι καὶ οἱ μαθηταὶ τὸ χωρίον. Εἶτα ὁ διδάσκαλος διηγεῖται τὸ χωρίον.

3 βαθμῖς. Συγκεντρωτικαὶ ἐρωτήσεις πρὸς μονιμοποίησιν τοῦ μαθήματος. Π. χ. Τί νῆσος ἦσαν τὰ Ψαρρά; Ποῖα καλὰ ἔχει ἡ θάλασσα; κ. τ. λ.

4 βαθμῖς. Πότε δίδει πολλὰ κέρδη ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς; Πότε μανθάνει τις εὐκόλως ἐν ἔργον; Πότε εἶναι γαλήνη εἰς τὴν θάλασσαν; Πότε προέρχεται ἡ τρικυμία; Πότε εὐχαριστεῖται τις νὰ ταξιδεύῃ εἰς τὴν θάλασσαν. Μὲ τί ὁμοιάζει ὁ ὠργισμένος ἄνθρωπος; Πότε ὁ μαθητῆς εἶναι ἡσυχος καὶ εὐχαριστημένος; Μὲ τί ὁμοιάζει ἡ θάλασσα, ὅταν εἶναι γαληναία; Πότε ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡσυχος;

ΣΥΛΛΟΓΗ

τῶν ἐν τῷ Ἀποστόλῃ τῷ Θαλασσινῷ ἀπαντωσῶν
ἠθικῶν καὶ θρησκευτικῶν γνωμῶν.

Ἐν τῷ τέλει τοῦ δευτέρου σχολικοῦ ἔτους πρέπει νὰ παρακολουθήσῃ συλλογὴ τις τοῦ σαφηνισθέντος καὶ ἐνοηθέντος ὑπὸ τῶν παιδῶν τῆς β' τάξεως ἠθικοθρησκευτικοῦ ὕλικου, ὑπὸ τὴν ἐξῆς περίπου συγκεντρωσιν.

1) Τί γινώσκωμεν περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν Ἁγίων.

2) Τί γινώσκωμεν περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. (Ἐκ τῆς κατ' οἶκον θρησκευτικῆς ἀγωγῆς, ἐκ τῆς ἀκροάσεως ἐν τοῖς ναοῖς τοῦ ἱεροκλήρυκος,

τῶν περικοπῶν τῶν Ἁγίων Γραφῶν καὶ τῶν ἱστορικῶν χωρίων τοῦ Εὐαγγελίου).

- 3) Πῶς πρέπει νὰ συμπεριφερώμεθα πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς πλησίους ἡμῶν.
Ἐπανάληψις τῶν διδαχθεῖσων προσευχῶν, ἁσμάτων καὶ παροιμιῶν. Αἱ ἐν τῷ πρώτῳ σχολικῷ ἔτει διδαχθεῖσαι προτάσεις (ἰδ. σελ. 221-235) ἐξυψοῦνται ἐν δεδομένη εὐκαιρίᾳ, καὶ μετὰ τῶν νεωστὶ διδαχθεῖσων συνδέονται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

- 1) Οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ ἐορτάζουσι τὴν μνήμην τοῦ Ἁγίου Νικολάου τὴν 4^{ην} Δεκεμβρίου.
- 2) Οἱ Ἕλληνες ναυτικοὶ σέβονται πολὺ τὸν ἅγιον Νικόλαον.
- 3) Θεωροῦσιν αὐτὸν ὡς προστάτην τῆς νήσου των.
- 4) Ζητοῦσι τὴν βοήθειάν του εἰς τοὺς κινδύνους τῆς θαλάσσης.
- 5) Ἔχουσι τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου εἰς τὰ πλοῖά των καὶ πρὸς τιμὴν ἀνάπτουσι κανδύλαν ἔμπροσθεν αὐτῆς.
- 6) Εἰς τὰς τρικυμίας ἀνάπτουσι κηρία ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνης του.
- 7) Ὁ λαὸς πιστεύει, ὅτι εἰς τὰς τρικυμίας διευθύνει τὸ πηδάλιον τοῦ πλοίου ὁ ἅγιος Νικόλαος, ὁ δὲ Χριστὸς κἀθηται εἰς τὴν πρῶραν, εἰς δὲ τὸ μέσον τοῦ πλοίου ἡ Παναγία.
- 8) Ὁ λαὸς πιστεύει, ὅτι ὁ Ἅγιος προστατεύει ὄλους, ὅσοι γεννῶνται τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς του (πρόληψις).
- 9) Οἱ Τοῦρκοι ὑβρίζον τὴν θρησκείαν τῶν Χριστιανῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

- 1) Ὁ Νικόδημος συνήθροιζε τοὺς παῖδας εἰς τὸν νάρθηκα τῆς ἐκκλησίας καὶ τοὺς ἐδίδασκεν.
- 2) Τοὺς συνώδευεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὰς Κυριακὰς καὶ τὰς μεγάλας ἐορτὰς εἰς τὸν ἑσπερινὸν καὶ τὴν λειτουργίαν.
- 3) Διῶριζεν αὐτοὺς νὰ ὑπηρετῶσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, νὰ ἀναγινώσκωσι τὴν ἱεράν ἀκολουθίαν καὶ νὰ ψάλλωσι.
- 4) Ἐφρόντιζε νὰ κάμη τοὺς παῖδας ἀνθρώπους ἠθικούς, καὶ καλοὺς Χριστιανούς.

- 5) Ὁ Νικόδημος πρῶτος ἐπήγαιεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τελευταῖος ἀνεχώρει.
- 6) Δὲν παρημέλει ποτὲ τὸ καθήκον του.
- 7) Ὁ Νικόδημος ἦτο ἐλεήμων, συμπαθὴς καὶ φιλόανθρωπος.
- 8) Ὁ πτωχὸς δὲν ἔφευγέ ποτε ἀπὸ τὸν οἶκόν του μὲ χεῖρας κενάς.
- 9) Τὸ ἄσμα τοῦ τέττιγος ἐτραγωδεῖτο συχνάκις ὑπὸ τῶν μαθητῶν διὰ νὰ γίνωσιν αὐτοὶ ἐπιμελεῖς.
- 10) Ἐπῆνει καὶ ἰθαύμαζε τὴν ἀνδρείαν, τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς τῶν Ἑλλήνων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

- 1) Εἰς τὰ Ψαρρὰ ἦτο μεγάλη ἡ πίστις καὶ ἡ τιμιότης.
- 2) Ποτὲ δὲν συνέβη μεταξὺ τῶν Ψαρριανῶν δολιότης, ἢ ἀπάτη, ἢ στρεψοδικία.
- 3) Κανεὶς εἰς τὰ Ψαρρὰ δὲν ἠδίκησε τὸν ἄλλον.
- 4) Κανεὶς δὲν κατεχράσθη τὰ χρήματα τοῦ ἄλλου.
- 5) Κανεὶς δὲν ἔφαγε τὸν κόπον τοῦ ἄλλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

- 1) Τὰ τέκνα εἶναι ἐλπίς καὶ παρηγορία τῶν γονέων.
- 2) Τὰ τέκνα ἀνακουφίζουν τοὺς γονεῖς εἰς τὸ γῆρας.
- 3) Ἡ νεότης σκέπτεται ἐλαφρῶς.
- 4) Λεῖπει ἀπὸ τὸν νέον ἡ πείρα καὶ ἡ γνῶσις τοῦ κόσμου.
- 5) Ὁ νέος πληρώνει ἀκριβὰ τὰς παρεκτροπὰς του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄.

- 1) Ὡ μῆτερ, δὲν θὰ λησμονήσω τὴν ἀγάπην σου καὶ τὰ δάκρυα, τὰ ὅποια ἔχυσας δι' ἐμέ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

- 1) Οἱ κάτοικοι τῆς Χίου ἦσαν πολὺ φιλόξενοι.
- 2) Ἐχαιρέτων τοὺς ξένους μὲ γλυκύτητα.

- 3) Προσέφερον αὐτοῖς ὀπωρικά.
- 4) Ἐφιλοδώρουν αὐτοὺς μὲ πολλὰ εὐώδη ἄνθη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

- 1) Οἱ διδάσκαλοι πολὺ ἠγαπῶντο καὶ ἐτιμῶντο κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ὑπὸ τῶν κατοίκων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

- 1) Οἱ κάτοικοι τῆς Σάμου εἶναι φιλόπονοι.
- 2) Εἶναι οὗτοι φιλελεύθεροι, ἀνδραῖοι καὶ πολεμικοί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ΄.

- 1) Ἡ ἄστατος νεότης ταχέως λησμονεῖ τὰς ὑποσχέσεις, τὰς ὁποίας δίδει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ΄.

- 1) Τοῦ ἐνόχου ἡ καρδία κτυπᾷ δυνατὰ.
- 2) Τοῦ ἐνόχου τὸ μέτωπον τὸ περιβρέχει ὁ ἰδρῶς.
- 3) Ὁ ὑπερήφανος εὐρίσκει τὴν καταστροφὴν του εἰς τὸ πάθος τοῦτο τῆς ὑπερηφανίας.
- 4) Ἡ δουλεία καὶ ὁ Τουρκικὸς ζυγὸς κάμνουσιν ἀγνώριστον μίαν χώραν.
- 5) Ὁ Ἕλληνας ζῆ εἰλεύθερος, καὶ εἰλεύθερος ἀποθνήσκει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ΄.

- 1) Οὐδὲν ἄλλο κακὸν χειρότερον ὑπάρχει, παρὰ ἡ δουλεία.
- 2) Προτιμότερος ὁ θάνατος, παρὰ ζωὴ μὲ δουλείαν.
- 3) Ἡ παρακοῆ πρὸς τοὺς γονεῖς τιμωρεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.
- 4) Καλλίτερη μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ, παρὰ σαράντα χρόνων σκλαβι καὶ φυλακῆ.
- 5) Ὁ Θεὸς εἰσακούει τὴν δέησιν τοῦ χριστιανοῦ.
- 6) Ἐκ τῆς παρακοῆς πρὸς τοὺς γονεῖς προέρχεται ἡ δυστυχία.
- 7) Τὰ παθήματα γίνονται μαθήματα.